

Mitja Potočnik

Valvasorjeva navezanost na nekatere svoje knjige ob koncu življenja

UDK 929. Valvasor:027.1

POTOČNIK, Mitja, univ. dipl. zgodovinar, kustos, Narodni muzej Slovenije, SI-1000 Ljubljana, Prešernova 20, mitja.potocnik@nms.si

Valvasorjeva navezanost na nekatere svoje knjige ob koncu življenja

Zgodovinski časopis, Ljubljana 67/2013 (147), št. 1-2, str. 28–58, cit. 116

1.01 izvirni znanstveni članek: jezik Sn. (En., Sn., En.)

O Valvasorjevih zapuščinskih inventarjih so pisali že številni avtorji, vendar se nihče ni lotil analize zadnjih Valvasorjevih knjig, ki so ostale za njim na Bogenšperku in v Krškem. Na kratko so predstavljeni vsi štirje inventarji, ki so poimenovani po kraju in si kronološko sledijo: Bogenšperk, Krško, Ljubljana in Knežija. Prek spletnih katalogov se je dalo določiti skoraj vse naslove, ki so v samih inventarjih večinoma le približni ali opisani, ter večino avtorjev, krajev in letnic izdaj. Analiza obeh seznamov knjig daje vpogled v Valvasorjeve neuresničene načrte, ki jih je prehitela prezgodnja smrt.

Ključne besede: Valvasor, zapuščinski inventarji, knjižnica, Bogenšperk, Krško, seznam knjig

Avtorski izvleček

UDC 929. Valvasor:027.1

POTOČNIK, Mitja, BA in History, National Museum of Slovenia, SI-1000 Ljubljana, Prešernova 20, mitja.potocnik@nms.si

Zgodovinski časopis (Historical Review), Ljubljana 67/2013 (147), No. 1-2, pp. 28–58, 116 notes

Language: Sn. (En., Sn., En.)

Although many authors have written about Valvasor's probate inventories none of them has undertaken an analysis of the books that remained at the Bogenšperk castle and in Krško after his death. The article briefly presents the four inventories that follow each other chronologically and have been named after the place in which they had been created, namely in Bogenšperk, Krško, Ljubljana, and Knežija. It was possible, through an investigation of online catalogs, to determine most of the book titles that in the inventories were noted only approximately or were merely described, as well as the majority of their authors and the place and date of their publication. An analysis of the inventories of Bogenšperk and Krško gives an insight into Valvasor's plans that due to his untimely death were never realized.

Key Words: Valvasor, probate inventories, library, Bogenšperk, Krško, book lists

Author's Abstract

Uvod

Zapuščinski inventar predstavlja temeljni vir za raziskovanje vsakdanjih stvari in z njim povezanih življenjskih rutin.¹ Predstavlja vir, ki je na videz suh in utrudljiv za dolgotrajno delo, a se ob poglobitvi in podrobnejši analizi izkaže kot večplasten in vsestransko zanimiv. Če raziskovalec uporabi še malo domišljije, opisane stvari zaživijo in osvetlijo življenje v času nastanka inventarja, tako kot tega ne dopušča noben drug vir.

Vrsta in oblika pisave je pri Valvasorjevih inventarjih tipična za konec 17. stoletja in je zaradi velikosti in lepe oblike tudi dokaj lahko čitljiva. Težje pa je razpoznati podpise na koncu dokumenta.

Prav tako je zapuščinski inventar pomemben vir za preučevanje plemiških knjižnih zbirk. Glede na to, da je imel kranjski plemič na začetku 18. stoletja povprečno le 60 knjig,² ki so bile ob smrti običajno popisane v inventarjih, si lahko predstavljamo, kako obsežen bi bil Valvasorjev inventar, če ne bi prej prodal večine svoje ogromne knjižnice.

V Arhivu Republike Slovenije ne obstaja le eden, ampak kar štirje zapuščinski inventarji Janeza Vajkarda Valvasorja. Za lažje razumevanje besedila in za jasnejše primerjave med inventarji sem le-te poimenoval po krajih, kjer so bili sestavljeni, in sicer tako, kakor si kronološko sledijo. Prvi inventar je bil napisan kmalu po njegovi smrti, točneje 13. januarja 1694 na gradu Bogenšperk, drugi pa le nekaj dni kasneje – 16. januarja 1694 v njegovem zadnjem domovanju, hiši v Krškem. Zadnja dva inventarja pa sta nastala več kot šest let kasneje, natančneje 27. marca 1700, v njegovi bivši hiši v Ljubljani, ter 30. marca 1700 na Knežiji, kjer je bival njegov svak po ženi iz prvega zakona – Janez Jožef Graffenweger. Ti inventarji so vsi razen drugega, ki obsega 61 strani, krajši od povprečja, saj obsegajo le 16, 12 in 24 strani. V celoti je bil preveden in strokovno interpretiran le drugi od naštetih, ki je bil sestavljen v njegovem zadnjem bivališču, hiši v Krškem, in je tudi najobširnejši.³ Prve tri inventarje, razen tistega iz Knežije,⁴ je objavil Peter Radics v svoji študiji »Johann Weikhard Freiherr von Valvasor«, ⁵ po kateri je veliko povzema tudi

¹ Štuhec: *Besede, ravnanja*, str. 14.

² Štuhec: *Rdeča postelja*, str. 82.

³ ARS, AS 309 Zap. inv., fsc. LIV., lit. Z, št. 7; Černelič Krošelj (ur.): *Zapuščina Janeza Vajkarda*, 19–32.

⁴ ARS, AS 309, Zap. inv., fasc. XVII., lit. G, št. 56.

⁵ Radics: *Johann Weikhard*, str. 310–333.

Branko Reisp.⁶ Pri primerjavi originalnih inventarjev s transkripcijami Radicsa ugotavljam, da slednji ni dobesedno prepisoval, ampak je dostikrat zgolj povzemal vsebino posameznega inventarja. V pričujočem članku se bomo posvetili predvsem knjigam, ki so bile navedene v inventarjih z Bogenšperka in Krškega, v Ljubljani in na Knežiji pa se omenjata le še kataloga Valvasorjeve knjižnice.

Pri prodaji večine svojih posesti in po podaritvi oziroma prodaji⁷ svoje velike knjižnice zagrebški škofiji se je Valvasor odločil, da vendarle zadrži zase sto najljubših knjig oziroma tiste, katere bi potreboval za svoje nadaljnje delo. V članku sem za večino teh knjig ugotovil dejanski naslov, dostikrat tudi avtorja ter kraj in leto izdaje. Pri tem sem skozi analizo zvrsti in naslovov posameznih del poskušal ugotoviti, zakaj je Valvasor izbral ravno te navedene knjige in kako se njegov izbor knjig povezuje z njegovimi nadaljnjimi študijskimi načrti, ki pa niso bili nikoli realizirani.

Knjige v Valvasorjevem inventarju na Bogenšperku

Še posebej je zanimiv inventar,⁸ ki je bil kot prvi 13. januarja 1694 sestavljen na Bogenšperku. V pismu treh popisnih komisarjev, ki je bilo priloženo k inventarju, naletimo na podatek, da je bila inventurna komisija sestavljena na ponedeljek po sv. Leopoldu – 16. novembra, kar pomeni, da je Valvasor preminil vsaj kakšen teden (verjetno pa že oktobra) pred tem.⁹ Za popisne komisarje sta bila določena baron Henrik Julij v. Wernekh in baron Henrik Julij Apfalter, ki pa nista mogla priti pravočasno. Zato sta na prošnjo Apfalterja namesto njiju popis izvedla baron Janez Lorenc Paradeiser in takratni graščak na Bogenšperku Janez Andrej Gandin. Ob tem velja poudariti, da je ravno omenjeni Janez Andrej Gandin dve leti prej kupil grad Bogenšperk od Valvasorja in je v času popisa še vedno gospodaril na gradu. Na koncu inventarja je poleg zadnjih omenjenih podpisan tudi baron Apfalter,¹⁰ ki je vodil popisno komisijo.¹¹ Zapuščinski inventar na Bogenšperku je nastal zato, ker je Valvasor na gradu pustil predmete, ki so bili ob smrti še vedno njegova last, Janez Gandin pa jih je skrbno hranil.

Glavni del bogenšperškega inventarja sestavljajo knjige, zato si najprej pobližje pogledimo grajsko knjižnico, kjer jih je Valvasor hranil. Valvasorjeva knjižnica na

⁶ Reisp: *Janez Vajkard Valvasor*.

⁷ Valvasorjev sin Volbenk Vajkard je trdil, da je njegov oče svojo knjižnico zagrebški škofiji podaril (Vrhovnik: *Kako je prišla*, str. 108–110); medtem ko je Vladimir Magić v uvodu v objavljeni seznam Valvasorjeve knjižnice napisal, da je knjižnico odkupil zagrebški nadškof Aleksander Ignacij Mikulič. (Kukolja, Magić: *Bibliotheca Valvasoriana*, str. 7) Ker nobena trditev ni dokazana z aktom, nakup ali donacija knjižnice ostajata vprašanje.

⁸ ARS, AS 309, Zap. inv., fsc.: LIV, lit. Z, št. 7.

⁹ Golec, *Neznano in presenetljivo ...*, str. 343.

¹⁰ V primerjavi z Valvasorjem, ki si je sam dodal baronski naslov, imamo pri Henrik Juliju Apfalterju dokaz, da si je ta naslov pridobil legitimno zaradi izjemnih zaslug pri cesarju Leopoldu I. Skupaj z bratom Ferdinandom, ki je bival na gradu Brdo pri Podpeči, sta bila 16. aprila 1672 povzdignjena v baronski stan. Potočnik: *Grad Brdo*, str. 45.

¹¹ Radics: *Johann Weikhard*, str. 326–330.

Bogenšperku je bil velik podolgovat prostor v vzhodnem traktu drugega nadstropja, ki je bil postavljen zraven »studiola«, Valvasorjeve delovne sobe, tako da je imel knjige vedno pri roki. Tu so se nabirale najrazličnejše knjige, vseh zvrsti, ki jih je Valvasor prinesel s potovanj po različnih deželah Evrope, nekaj pa jih je nakupil tudi v Ljubljani. Knjige so predstavljale srce njegovih študij in raziskav ter so postavile temelje za nastanek vseh njegovih del na Bogenšperku. Zbirka je do leta 1690 precej narasla in je bila tedaj, poleg turjaške zbirke, najobširnejša v deželi.¹² V starejših virih se večkrat zmotno navaja, da je Valvasorjeva knjižnica obsegala 10.000 knjig, zato je treba tu poudariti, da je šlo pri tem za zbirko približno 7300 grafik, ki, če jim dodamo še skicirne knjige za posamezna Valvasorjeva dela, znese približno 8000 kosov. Temu dodamo še zvezke, ki jih je bilo okoli 1530 in nosijo 2630 naslovov, in potem lahko govorimo o približno 10.000 enotah.¹³ Skoraj vse knjige so bile vezane v belo usnje in vse so dobile na notranji strani prilepljen Valvasorjev ex libris, ki ga je vrezal bakrorezec Andrej Trost.¹⁴

Sika 1: Valvasorjev ex libris¹⁵.

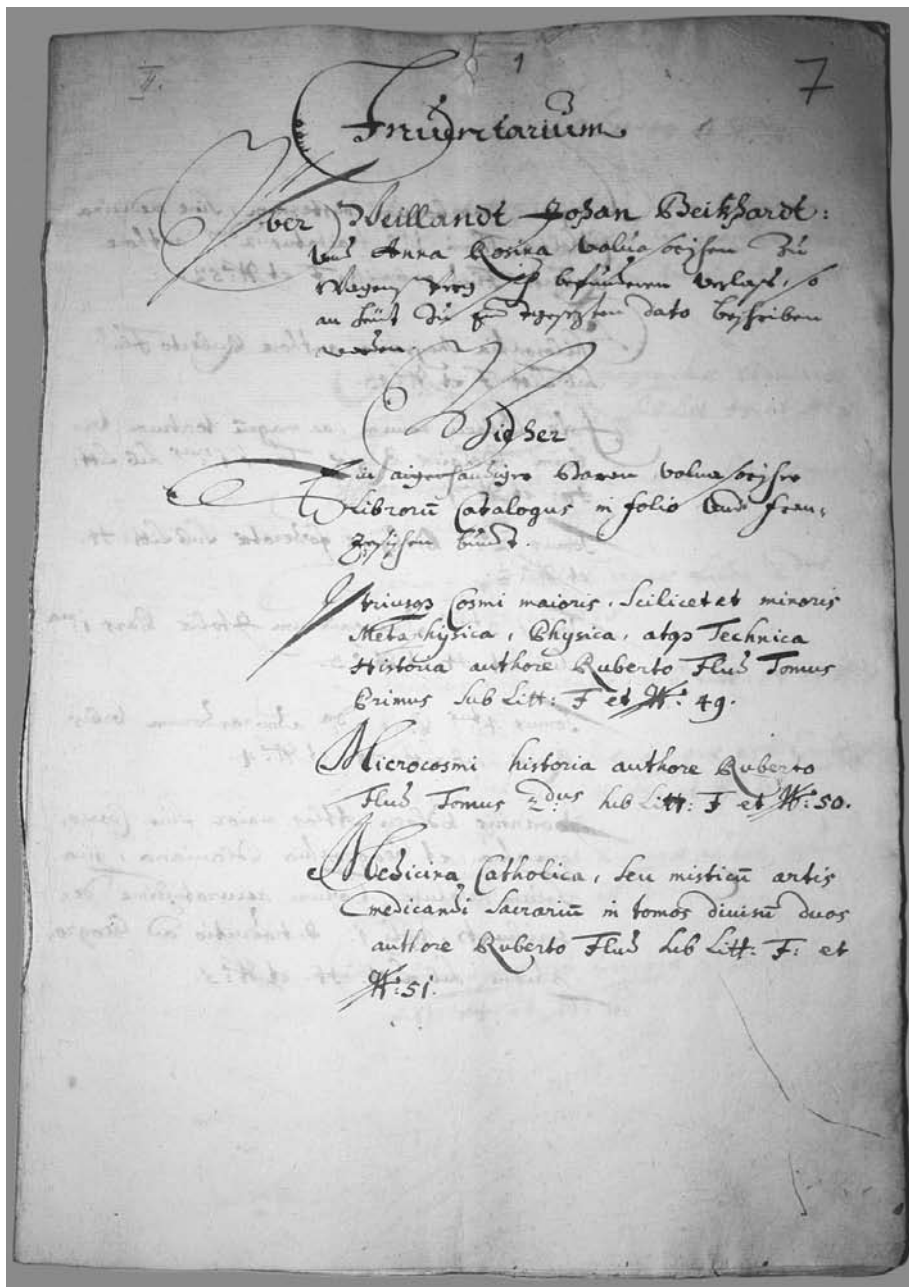
¹² Povprečna plemiška knjižnica je sredi 17. stoletja obsegala 23, na začetku 18. stoletja pa 60 knjig. Štuhec: *Rdeča postelja*, str. 82.

¹³ Kukolja, Magič: *Bibliotheca Valvasoriana*, str. 7.

¹⁴ Valvasorjev ex libris je bil sestavljen iz Valvasorjevega grba, kateremu je bil zgoraj dodan trak z začetnicami lastnikovega imena in posesti – I.W.V.Z.G.V.N.W.L.V.S., kar bi pomenilo Iochann Weichard Valvasor zum Galleneck und Neudorff, Wagensberg, Lichtenberg und Schwarzenbach.

¹⁵ Dular: *Valvasorjeva knjižnica*, str. 260.

Valvasor se je moral zaradi ogromnih stroškov, ki so nastali pri pripravi dela Slave vojvodine Kranjske, knjižnici odpovedati. Domneva se, da je Valvasor knjižnico najprej ponujal deželnim stanovom, nato svojemu upniku, trgovcu Schellenburgu ter grofu Turjaškemu, saj je želel, da bi ostala v domači deželi. Ker nobeden od naštetih ni pokazal zanimanja, se je obrnil na zagrebškega škofa Mikulića, ki ga

Slika 2: Prva stran zapuščinskega inventarja z Bogenšperka z dne 13. 1. 1694.

je najbrž priporočil Valvasorjev prijatelj Pavel Ritter Vizezović. Valvasorjevo knjižnico je škof leta 1690 verjetno odkupil¹⁶ in jo prenesel na Hrvaško, kjer je postala sestavni del Metropolitane – knjižnice zagrebške nadškofije.¹⁷

Od vseh knjig pa se vendarle ni mogel ločiti, zato je med 2600 knjigami, kolikor jih je obsegala njegova knjižnica pred prodajo, izbral 100 knjig in jih obdržal zase.¹⁸ Med temi knjigami pa ni bilo skicnih knjig za obe topografiji, poskusnih odtisov in osnutkov, se pravi njegovega študijskega gradiva, čeprav je res, da se je samo zato tudi ohranilo.¹⁹

Bogenšperški inventar je sicer transkribiral in objavil že Radics leta 1910, vendar njegov prepis vsebuje precej napak.²⁰ V tem inventarju se nahaja 63 naslovov ter Valvasorjev lastnoročni katalog knjig (*I*), s katerim se tudi začenja spodnji seznam. Ob navedbah posameznih del je na koncu napisan še način vezave knjige – francoska vezava, bela vezava ter »in folio«, če je knjiga v folioformatu.

Izvirni seznam knjig iz bogenšperškega inventarja:²¹

Str. 1

1. *Ein aigenhaendige Baron valvasorische Librorum Catalogus in folio und franzosischen buendt.*
2. *Priusque Cosmi maioris, scilicet et minoris Metaphysica, Physica, atque Technica Historia authore Ruberto Flud Tomus Primus Sub Litt: F et No. 49.*
3. *Microcosmi historia authore Ruberto Flud Tomus 2dus: Sub Litt: F et No. 50.*
4. *Medicina Catholica, seu misticum artis medicandi Savarium in tomos divisum duos authore Ruberto Flud Sub Litt: F et No. 51.*

Str. 2

5. *Integrum morborum misterium, siue medicina Catholica Thomi 1: mi tractatus 2:dus authore Ruberto Flud, Sub Litt: F et No. 52.*
6. *Philosophia Moysaica authore Ruberto Flud Sub Litt: F et No. 53.*
7. *Joannis Blaeu novum, ac magnum theatrum urbium Belgicae Regiae Tomus 1: mus Sub Litt: H et No. 1.*
8. *--/-- Tomus 2:dus Belgicae foederatae Sub Litt: H et No. 2.*
9. *--/-- Tomus 3:tius admirandorum Italiae Pars 1:ma Sub Litt: H et No. 3.*
10. *--/-- Tomus 4:tus Pars 2:da admirandorum urbis Romae Sub Litt: H No. 4.*
11. *Joannis Blaeu Atlas maior siue Cosmographia, et Geographia Blauiana, qua Solum, Salum, Coelum accuratissime describunt. Vol:1. Introductio ad Geographiam Sub Litt: H et No. 5.*

¹⁶ Glej op. 7.

¹⁷ Po pogodbi iz leta 1914 je to knjižnico sprva hranila Narodna in univerzitetna knjižnica v Zagrebu (Magić: *Bibliotheca Valvasoriana*, str. 7), danes pa se nahaja v arhivu zagrebške nadškofije.

¹⁸ ARS, AS 309, Zap. inv., fsc. LIV., lit. V, št. 7, Bogenšperk in Krško.

¹⁹ Reisp: *Janez Vajkard Valvasor*, str. 268.

²⁰ Radics: *Johann Weikhard*, str. 323–330.

²¹ ARS, AS 309, Zap. inv., fsc.: LIV., lit. Z, št. 7.

Str. 3

12. *-- Orbis terrarum Sub Litt: H et No. 5.*
13. *-- Arctica, et Hyrarctica, siue Regioned sub Polo boreali, quae est Geographia blauiana Pars 1:ma Liber unus Sub Litt: H et No. 5.*
14. *-- Europa, quae est Geographia blauianae pars 2: da Libri 17. Sub Litt: H et No. 5.*
15. *-- Noruegia, quae est Europae Liber 1: mus Sub Litt: H et No. 5.*
16. *-- Dania, quae est Europae Liber 2: dus Sub Litt: H et No. 5.*
17. *-- Ducatus Sleuicensis Sub. Litt: H et No. 6.*
18. *-- Volumen 2: dum Sueria, quae est Europae Liber 3: tius Sub Litt: H et No. 6.*
19. *-- Russia, quae est Europae Liber 4: tus Sub Litt: H et No. 6.*
20. *-- Polonia, quae est Europae Liber 5: tus Sub Litt: H et No. 6.*

Str. 4

21. *-- Regiones orientales ultra germaniam circa Danubium Europae Liber 6: tus Sub Litt: H et No. 6.*
22. *-- Graecia, quae est Europae Liber 7: mus Sub Litt: H et No. 6.*
23. *-- Volumen 3: tium Germania, quae est Europae Liber 8: us Sub Litt: H et No. 7.*
24. *-- Volumen 4: tum Belgica Regia, quae est Europae Liber 9: nus Sub Litt: H et No. 8.*
25. *-- Belgica Foederata, quae est Europae Liber 10: mus Sub Litt: H et No. 8.*
26. *-- Volumen 5: tum Anglia, quae est Europae Liber 11: mus Sub Litt: H et No. 9.*
27. *-- Volumen 6: tum Scotia, quae est Europae Liber 12: mus Sub Litt: H et No. 10.*
28. *-- Hibernia, quae est Europae Liber 13: tius Sub Litt: H et No. 10.*
29. *-- Volumen 7: mum Galia, quae est Europae Liber 14: tus Sub Litt: H No. 11.*

Str. 5

30. *-- Helvetia, quae est Europae Liber 15: bus Sub Litt: H et No. 11.*
31. *-- Volumen 8: um Italia, quae est Europae Liber 16: bus Sub Litt: H No. 12.*
32. *-- Volumen 9: num Hispania, quae est Europae Liber 17: mus Sub Litt: H et No. 13.*
33. *-- Africa, quae Geographiae blauianae Pars 3: tia Liber unus Sub Litt: H et No. 13.*
34. *-- Volumen 10: mum Asia, quae Geographiae blauianae Pars 4: ta Liber 1: mus Sub Litt: H et No. 14.*
35. *-- Sina, quae est Geographiae blauianae Liber 2: dus et additamentum de regno Catayo, et historia de bello tartarico Sub Litt: H et No. 14.*

Str. 6

36. *-- Volumen 11: mum et ultimum America, quae est Geographiae blauianae Pars 5: ta et ultima Liber unus Sub Litt: H et No. 15.*
37. *Guilielmi, et Joannis Blaeu novus Atlas, dieses Weltbeschreibung mit Landt-taffeln Tomus 1: mus Teutschlandt Erster theill Sub Litt: H et No. 16.*

38. *Anderte Theill Niderlandt Sub Litt: H et No. 16.*
 39. *Tomus 2:dus Frankreich Erster Theill Sub Litt: H et No. 17.*
 40. *Hispanien Anderen Theill Sub Litt: H, et No. 17.*
 41. *Asia Dritter Theill Sub Litt: H et No. 17.*
 42. *America Vierter Theill Sub Litt: H et No. 17.*
 43. *Tomus 3:tius Italien Erster Theill Sub Litt: H et No. 18.*
- Str. 7
44. *Anderer Teill Grihenlandt Sub Litt: H et No. 18.*
 45. *Anhang Primi, et 2:di Tomi Sub Litt: H et No. 18.*
 46. *Tomus 4:bus Englandt Sub Litt: H et No. 19.*
 47. *Tomus 5:bus Skotlandt Erster Theill Sub Litt: H et No. 20.*
 48. *Anderer Theill Irrlandt Sub Litt: H et No:20*
 49. *Tomus 6:bus Sina sambt der Histori und Tartarischen Khrieg Sub Litt: H et No. 21.*
 50. *Herstamung bayder kayser Baaden und von Höllenstein in folio Weis eingebunden.*
- Str. 8
51. *Undterschiedliche Abriss allerhand Waesserres und Landt Muellen durch Octavium de Strada & Rosberg civem romanum in folio.*
 52. *Allgemeine Schauplaz, oder Markt und Zusambenkunst alle professionen, khunsten, gehoeftten, Landen und Landvolken, so in der ganzen Weldt geubet weh, durch Thoma Garzonum in folio No. 88.*
 53. *Neue Cronica Tuerkischer nation von Tuerkhen selbst beschrieben in folio & franzosischen bundt.*
 54. *Ein uneingebundes buch in folio Thesaurus exoticorum genandt die Asiatische, Afrikanische, und Amerikanische nationes betreff.*
 55. *Der teutsche Carl, oder so genandter Europische geschicht Roman auf des 1689 Jahr in 8: vo & franzosischen bundt.*
 56. *Mehr des dritte Theill des teutschen Carls auf des 1689 Jahr auf in 8: vo & franzosischen pundt.*
- Str. 9
57. *Driter theill Pharamund, oder der Geschichte u' Frankrich in 8:vo & franzosischen pundt.*
 58. *Ausfuhrlich Endtwurff aller Bayerischen Herzogen bis auf des 1681 Jahr in 8: vo weisen pundt.*
 59. *Khurzen Endtwurff des Erbens der Khonige in Englandt bis auf die jezige regierung in weisen pundt.*
 60. *Historia von fall und obnemen des khoenigrichs Frankhrich in weisen pundt.*
 61. *Anderter theill des ottomanischen Baiozets oder so genandten Europaischen Geschicht = romans auf das 1688 Jahr in 8: vo & franzosischen pundt.*
 62. *Zwaier darstellung aller der um & an der donau gelegene Khonigriche, Furstenthumer, Lander und Stadte in 8: vo franzosischen pundt.*
 63. *Mosella Rheni amica In 8:vo weisen pundt.*

Str. 10

64. *Khurze und Wahre beschreibung der 5 Jahrig harten gefangnis Nicolai Schmidt in 8:vo uneingebund.*

Naslove knjig z Bogenšperka sem primerjal tudi z Magičevim katalogom Valvasorjeve knjižnice iz Zagreba²² in prišel do ugotovitve, da se v tem katalogu nahajajo le 3 naslovi knjig, ki so bili 13. 1. 1694 na Bogenšperku. To so naslednje knjige:

(37) – *Guilielmi, et Joannis Blaeu novus Atlas, dieses Weldtbeschreibung mit L/Handt-taffeln Tomus 1: mus Teutschlandt Erster theill Sub Litt: H et No. 16*²³.

(51) – *Undterschiedliche Abriss allerhandt Wasser, ross und handt Müllen durch Octavium de Strada a Rosberg civem romanum in folio.*

(52) – *Allgemeine Schauplaz, oder Markth undt Zusammenkhunfft aller professionen, Khünsten, geschäfften, handlen und handtwerken, so in der ganzen Weldt geübt werden, durch Thoma Garzonum in folio No. 88* – v zagrebškem katalogu kot *Garzoni Tomaso Piazza universale, das ist Allgemeine Schauwplatz oder Markt ...*

Zgoraj opisani naslovi knjig pomenijo, da so te knjige prišle v Zagreb naknadno, po Valvasorjevi smrti, ali pa, da je imel Valvasor na Bogenšperku več knjig z istim naslovom.

Prvi del atlasa nemških dežel, avtorjev Guilielmija in njegovega sina Joanesa Blaeuja (37), ki je bil v Valvasorjevi prvotni knjižnici uvrščen pod črko H in številko 16, je edina geografska knjiga iz bogenšperškega inventarja, ki se znajde tudi v zagrebškem katalogu.

Druga taka knjiga s pravim naslovom »*Künstliche Abriß allerhandt Wasserkünsten, auch Wind-, Roß-, Handt- und Wasser-Mühlen*« avtorja Jacoba Octavia de Strada a Rosberga, ki je izšla leta 1623 v Kölnu (51), je razprava o vodi in vodnih mlinih. Isti avtor je na seznamu bogenšperške knjižnice naveden kot »civem romanum« ali rimski državljani, kar pa niti ni naključje. Seveda gre za državljanu Svetega rimskega cesarstva nemške narodnosti ter avtorja obsežnega dela – kronike rimskih cesarjev, ki se je podpisoval kot Rimljan in si je verjetno tudi sam nadel ime Octavius.

Garzonijevo delo z originalnim naslovom »*Piazza universale*« je prvič izšlo v italijanščini leta 1585 v Benetkah. Zgoraj navedena nemška izdaja z naslovom »*Splošno gledališče ali trg in zbirališče vseh poklicev, umetnosti, poslov, trgovin in obrtnikov ...*« (52) pa izvira iz Frankfurta, kjer je bila izdana leta 1619. To filozofsko delo o nenavadnih poklicih je bilo prvovrsten vir za baročno literaturo, še posebej za nemškega pisatelja Grimmelshausna, ki je omenjeni kompandij večkrat uporabil pri svojih delih.

V zagrebškem katalogu je omenjena le ena knjiga avtorja Roberta Fludda, medtem ko jih je na Bogenšperku ostalo še pet (2–6). Robert Fludd ali Robertus de Fluctibus (1574–1637) je bil ugleden angleški zdravnik, astrolog, matematik,

²² Kukulja, Magič: *Bibliotheca Valvasoriana*.

²³ Navedeno knjigo je P. von Radics pri svojem transkriptu spregledal.

kozmozolog, kabalist in apologet reda Rožnega križa, ki je napisal več del s področja medicine, fizike, astronomije, znan pa je bil predvsem zaradi raziskav okultne filozofije. Prva in druga Fluddova knjiga s seznama (2,3): *Prusque Cosmi maioris, scilicet et minoris Metaphysica, Physica, atque Technica Historia*, Tomus Primus ter *Microcosmi historia* Tomus 2dus sta bili izdani leta 1617 v Oppenheimu in opisujeta zgodovino makro- in mikrokozmosa. Tretja in četrta knjiga (4,5) *Medicina Catholica ...* in drugi del *Integrum morborum misterium*, ki sta bili izdani 1629 v Frankfurtu, sta zanimiv primer medicinske knjige, kjer je sama medicinska znanost še tesno povezana z mistiko in vero. Tudi peta knjiga (6) avtorja Fludda, izdana leta 1638 v nizozemskem mestu Gouda, *Philosophia moysaica* ali filozofija mozaikov in razlaga znanosti ustvarjanja, dokazuje, da Valvasorjevo zanimanje za poduhovljeno umetniško ustvarjanje, mistiko, alkimijo, in povezava tega s katoliško vero, tudi v letu 1690 še ni zamrlo.

Pri sodobnem popisu Valvasorjeve knjižnice iz Bogenšperka v Zagrebu je omenjenih več zemljepisnih atlasov, a le eden od avtorja Blaeuja,²⁴ medtem ko je Valvasor, tudi po prodaji večine del svoje knjižnice, zase obdržal še 30 drugih atlasov omenjenega avtorja, ki obravnavajo skoraj vsako evropsko državo posebej. Ampak zakaj je zase pridržal le Joana Bleauja? Leta 1596 rojen sin priznanega nizozemskega kartografa Willema Bleauja²⁵ je skupaj z bratom Kornelijem postal uradni kartograf Nizozemske vzhodno-indijske družbe in je izdal celo serijo atlasov.²⁶ Karte omenjenega avtorja so sredi 17. stoletja veljale za ene izmed najboljših na svetu, zato niti ni presenetljivo, da jih je Valvasor nabavil in tudi obdržal v tolikšnem številu. Blaeujevi atlasi, izdani sredi 17. stoletja, so imeli večinoma pergamentne platnice, s pozlačenim robom, cvetnim okrasjem in vgraviranim naslovom.²⁷ Valvasor je obdržal njegove atlase, ki so izšli leta 1649 – Belgija (7), Nizozemska (8), in leta 1662 Italija (9), mesto Rim (10).

Veliki Blaeujev atlas, ki je izšel leta 1662, je razdeljen na več knjig, ki se začnejo z uvodom oziroma kozmografijo in geografijo sonca, morja in neba (11), z geografijo vesoljnega sveta (12), z geografijo Arktike in severnega pola (13) ter geografijo Evrope (14).

Naslednje knjige (*liber*) opisujejo različne evropske dežele in države: Norveško (15), Dansko (16), vojvodino Šlezijo (17), Švedsko (18), Rusijo (19), Poljsko (20), vzhodna ozemlja onstran Nemških dežel in okrog Donave (21), Grčije (22), nemške dežele (23) s 96 vgraviranimi dvojnimi zemljevidi nemških dežel in Alzacije na 279 straneh, Belgije – Belgica regia (24), Nizozemske – Belgica foederata (25), Anglije (26), Škotske (27), Irske (28), Francije (29), Švice (30), Italije (31) s 60 večinoma dvojnimi vgraviranimi zemljevidi na 174 straneh in Španije (32).

Leta 1662 je posebej izšel atlas afriške geografije (33) na 192 straneh v izmeri $54 \times 34,5 \times 6$ cm z 39 vgraviranimi dvojnimi zemljevidi in nato še azijske

²⁴ Kukulja, Magić: *Bibliotheca Valvasoriana*, str. 151,

²⁵ <http://www.cartage.org.lb/en/themes/biographies/MainBiographies/B/Blaeu/Blaeu.htm>; (julij 2011)

²⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Joan_Blaeu; (julij 2011)

²⁷ <http://catalogue.bl.uk>; (julij 2011)

geografije (34) na 179 straneh z 28 vgraviranimi dvojnimi zemljevidi.²⁸ Azijska geografija je dobila še drugi del (35) o Kitajski z dodatkom o severno-kitajskem kraljestvu (Catayo) ter o zgodovini tatarskih vojn. Zadnji zvezek Blaeuovega atlasa, izdanega 1662, s 23 vgraviranimi dvojnimi zemljevidi na 68 straneh pa je posvečen Ameriki (36).

Geograf Joan Blaeu je skupaj z očetom Willemom (podpisoval se je Guilielmi) sicer že okoli 1640 izdal prvi del velikega atlasa sveta »*Theatrum orbis terrarum, siue Atlas nouus in quo tabulae et descriptiones omnium regionum*«, ki je potem izhajal do leta 1660 in ga najdemo tudi v Magičevem katalogu Valvasorjeve knjižnice, le da je ta izdaja iz 1641 prevedena v nemščino.²⁹ Tako najdemo pri Valvasorju prvi del, ki opisuje nemške dežele (37) in drugi del z Nizozemsko (38). V prvem delu drugega zvezka (*tomus*) najdemo Francijo (39), v drugem Španijo (40), v tretjem Azijo (41) in v četrtem Ameriko (42). Prvemu delu tretjega zvezka, kjer je predstavljena Italija (43), in drugemu delu, v katerem je opisana Grčija (44), je dodana še priloga (45). V četrtem zvezku najdemo Anglijo (46), v petem pa Škotsko (47) in Irsko (48). V šestem zvezku pa je predstavljena Kitajska skupaj s svojo zgodovino in tatarskimi vojnami (49).

Valvasorju so bile očitno najbolj pri srcu prav geografske knjige, saj predstavljajo skoraj polovico vseh knjig, ki jih je po prodaji knjižnice obdržal zase.

Pri naslednjih knjigah na seznamu ni navedenih avtorjev, vendar nam jih je s pomočjo spletnih katalogov nekaj uspelo določiti.

Na seznamu sledi zgodovinska knjiga, ki govori o rodu obeh cesarjev Badna in Hollsteina (50), ki je vezana v belo. Pri tako imenovani »*Novi kroniki turškega naroda, ki so jo napisali Turki sami, v listu in francoski vezavi*« (53) gre za sodoben pregled turške zgodovine iz njihove perspektive, ki je bila v Valvasorjevem času še posebej aktualna in pri oblasteh morda ne najbolj zaželen, saj je bila Turčija še vedno glavni sovražnik habsburške monarhije v takratni »Dunajski vojni«. Na koncu navedka piše, da je bila knjiga »v foliju«. Knjigo je sicer leta 1590 napisal Johannes Leunclavius, izdana pa je bila v Frankfurtu.³⁰

Tezaver³¹ eksotov, ki zadeva azijske, afriške in ameriške narode (54), opisuje narode treh celin, kjer je potekala kolonizacija. Knjigo je 1688 napisal Eberhard Werner Happell in je bila izdana v Hamburgu.³²

²⁸ http://www.bruun-rasmussen.dk/vfs/catalogues/808/808_book-web; (julij 2011)

²⁹ Kukolja, Magič: *Bibliotheca Valvasoriana*, str. 151.

³⁰ <http://www.zvab.com/advancedSearch.do?author=&publisher=&title=&keyword=&anyWords=Johannes+Leunclavius&isbn=&publicationYearFrom=&publicationYearTo=&priceFrom=&priceTo=&itemMedium=al&countryOfSeller=all&languageOfBook=all&lastXDays=-1&displayCurrency=EUR&itemsPerPage=25&totalItemCount=200&sortBy=1>; (julij 2011)

³¹ Tezaver je neke vrste slovar, ki ne vsebuje definicij in podatkov o izgovarjavi, ampak je zbirka sopomenk, kjer lahko najdemo besede s podobnim ali istim pomenom, včasih pa tudi protipomenke. <http://sl.wikipedia.org/wiki/Tezaver>; (julij 2011)

³² <http://www.zvab.com/advancedSearch.do?author=&publisher=&title=&keyword=&anyWords=Werner+&isbn=&publicationYearFrom=1688&publicationYearTo=1688&priceFrom=&priceTo=&itemMedium=al&countryOfSeller=all&languageOfBook=all&lastXDays=-1&displayCurrency=EUR&itemsPerPage=25&totalItemCount=200&sortBy=1>; (julij 2011)

Istemu avtorju pripadata tudi naslednji dve knjigi »*Nemški Karel ali tako imenovani roman evropske zgodovine do leta 1689*« (1. in 3. del) (55 in 56), ki sta bili vezani v francoski vezavi, kar je običajno pomenilo belo usnje. Knjigi sta izšli leta 1690 v Ulmu.³³ Letnica izdaje priča, da je Valvasor kupoval knjige še takrat, ko je bil zaradi »Slave« že globoko v dolgovi. Za določene knjige je bil očitno pripravljen žrtvovati še tisti majhni ostanek premoženja, ki mu je ostal v zadnjih letih življenja.

Seznam nadaljuje knjiga z naslovom »*Tretji del Faramunda ali zgodovina in Francija*« (57), ki vsebuje zanimivo zgodbo o legendarnem frankovskem kralju, ki jo je napisal neznani avtor in se prvič omenja v 8. stoletju v besedilu »*Gesta regnum Francorum*«, v katerem se omenja mitološki trojanski izvor frankovskega ljudstva.³⁴

Naslednja knjiga z zgornjega seznama: »*Podroben opis vseh bavarskih vojvod do leta 1681*« z uvodnim naslovom »*Schau=Plaz Bayerischer Helden*« oziroma »*Prizorišče bavarskih junakov*« (58) avtorja Andreasa Brunnerja, ki je pisana v t. i. junaškem jeziku, kakor se je povečičano imenovala nemščina v 17. stoletju.³⁵ Sama knjiga pa za Valvasorja najbrž ni bila toliko zanimiva tudi zaradi izrezljane naslovnice in 62 bakroreznih portretov.³⁶

Naslednja knjiga, ki predstavlja »*Kratek opis dediščine angleških kraljev do sedanje vladavine*« (59), je prvič izšla leta 1671³⁷ in nato še 1676 v Nürnbergu³⁸, napisal pa jo je v glavnem Johann Christoph Beer, ostalo pa še nekateri drugi avtorji.

Pri »*Zgodovini padca in vzpona kraljevine Francije*« (60) pod tem naslovom v spletnih katalogih ni nobenih informacij, vendar gre verjetno za knjigo iz leta 1591 z naslovom »*Historia von der Liga Franckreich...*«³⁹, ki je obogatena z desetimi dvostranskimi bakrorezi in vezana v pergament, prav tako kot Valvasorjeva (»*in weisen pundt*«).

»*Drugi del otomanskega Bajazita ali tako imenovani evropski zgodovinski roman*« (61) je napisal Eberhard Werner Happel in je bil izdan leta 1688 pri tiskarju in založniku Matthiasu Wagnerju v nemškem Ulmu. Tudi ta knjiga, na dobrih štiristo straneh, je bila olepšana z bakrorezi. Že v naslovu je dodano, da gre za ljubezensko in junaško zgodbo, ki pod krinko avanture pripoveduje o takratnih

³³ <http://cobiss4.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1307344467166092&rec=3&sid=12&fmt=1>; (julij 2011)

³⁴ <http://en.wikipedia.org/wiki/Pharamond>; (julij 2011)

³⁵ <http://cobiss4.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1307344467166092&rec=1&sid=19&fmt=1>; (julij 2011)

³⁶ <http://www.worldcat.org/title/schau-plaz-bayerischer-helden-das-ist-aufuhrlicher-entwurf-aller-bayerischen-herzoge-von-teut-an-biss-auf-jezige-zeit-in-teutscher-helden-sprach/oclc/036445011>; (julij 2011)

³⁷ <http://cobiss4.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1307344467166092&rec=2&sid=23&fmt=1>; (julij 2011)

³⁸ http://catalogue.bl.uk/F/9HCULI8CN8DY3D2RBJ47H7IQRKD2FVYA3NJKYVHI1BK38Y6MXG-01013?func=full-set-set&set_number=070455&set_entry=000018&format=999; (julij 2011)

³⁹ <http://www.sudoc.abes.fr/DB=2.1/SRCH?IKT=12&TRM=14052035X>; (julij 2011)

dogodkih. Vključuje precej dodatkov v obliki zgodb in anekdot.⁴⁰ Ta leposlovna knjiga je morala biti precej zanimiva, da jo je Valvasor obdržal, saj sta na obeh seznamih navedeni le dve deli te zvrsti.

»*Drugi prikaz vseh ob in na Donavi ležečih kraljevin, kneževin, dežel in mest*«(62) s pravim naslovom »*Die Donau, Der Fürst aller Europæischen Flüsse. Das ist: Eine genaue Darstellung Aller der um und an der Donau gelegenen Königreiche, Fürstenthümer, Länder und Städte*« je bila leta 1688 izdana pri Hofmanu v Nürnbergu. Letnica in kraj izdaje pričata, da je Valvasor, medtem ko je bil v Nürnbergu zaradi tiska Slave vojvodine Kranjske, tam nakupil precej zgoraj naštetih knjig. Ravno te knjige je kasneje pri prodaji večjega dela svoje knjižnice obdržal, saj so bile najnovejše in jih je očitno nameraval še uporabiti pri svojih nadaljnjih delih. Knjiga avtorja Liebhaberja, ki opisuje reko Donavo in dežele ter mesta, skozi katera teče, je še ena izmed številnih geografskih knjig, ki vključuje tudi trideset manjših bakroreznih zemljevidov Johanna Hoffmanna.⁴¹

»*Mozela prijateljica Rena*«(63), s pravim naslovom »*Mosella, Rheni Amica. Oder: Der in dem Vogeischen Gebürg entspringende, und bey Coblentz in den Rhein sich ergiessende schöne, Mosel-Strom*«, na 166 straneh, izdana 1689 pri Koppmayerju v Augsburgu, opisuje francosko-nemško-belgijsko reko, ki se izliva v Ren. Zraven so dodani bakrorezi kneževin in vojvodin, skozi katere teče reka.⁴²

Zadnja knjiga z bogenšperškega seznama je navezana knjiga »*Kratek in resničen opis petletnega težkega zapora Nikolaja Schmidta*«(64). Knjiga, ki je izšla leta 1684 v Leipzigu, je pripoved avtorja Nikolaja Schmidta iz Dresdna, ki opisuje njegovo bedno turško ujetništvo in potovanja iz Konstantinopla v Egipt in druge kraje kot suženj. Zgodbe, kot jo iz lastnih izkušenj opisuje avtor, po njegovih besedah ni moč najti v drugih podobnih potopisnih knjigah.⁴³

Knjige so bile na gradu Bogenšperk shranjene v petih velikih knjižnih omarah iz trdega lesa z medeninastimi krilnimi vrati ter v dveh podobnih, manjših.⁴⁴ Ker je imelo njegovo novo bivališče v Krškem bistveno manjšo prostornino, kot je bil navajen na Bogenšperku, je teh sedem omar rad ali nerad, ob privolitvi novega lastnika, pustil na gradu.⁴⁵ Kakšna je bila usoda knjig, ki so popisane v tem inventarju, ni znano.

⁴⁰ Popoln original z bakrorezi se danes nahaja v nemški knjižnici – Bayerische Staatsbibliothek, München; v elektronski obliki pa je na voljo tudi na spletu: http://books.google.com/books?id=xao6AAAACAAJ&printsec=frontcover&dq=Der+ottomannische+Bajazet&hl=sl&ei=K71kTpaOIcyf-wbI9_nvCQ&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=2&ved=0CC4Q6AEwAQ#v=onepage&q&f=false; (julij 2011)

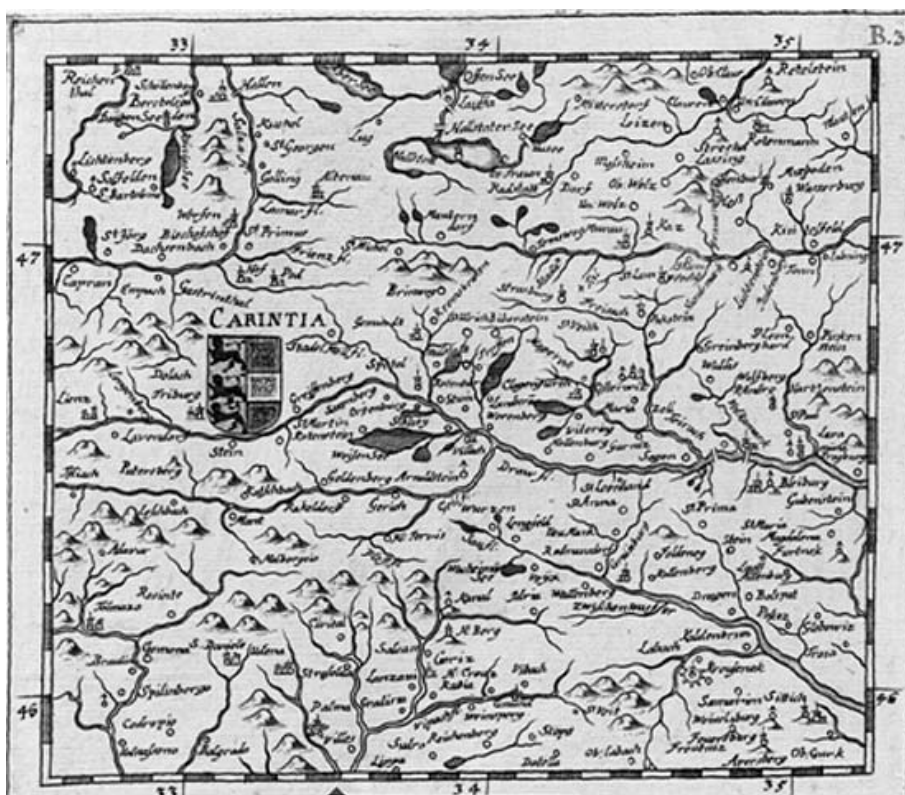
⁴¹ http://catalogue.bl.uk/F/9HCULI8CN8DY3D2RBJ47H7IQRKD2FVYA3NJKYVHI1BK38Y6MXG-08182?func=full-set-set&set_number=077278&set_entry=000002&format=999; (julij 2011)

⁴² <http://cobiss4.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1307344467166092&rec=2&sid=27&fmt=1>; (julij 2011)

⁴³ <http://cobiss4.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1307344467166092&rec=1&sid=38&fmt=1>; (julij 2011)

⁴⁴ ARS, AS 309, Zap. inv., fsc. LIV., lit. V, št. 7, str. 11.

⁴⁵ Golec Boris: *Neznano in presenetljivo* ..., str. 346.

Slika 3: Zemljevid iz knjige: »Die Donau, Der Fürst aller Europaeischen Flüsse.

Glede na to, da je Valvasor večino knjižnice prodal (ali podaril) v Zagreb leta 1690, je gotovo, da so imele knjige, ki so ostale na Bogenšperku, zanj posebno vrednost. Drugače pa je bilo leta 1692, ko je moral prodati tudi sam grad Bogenšperk. Kot je razvidno iz prvih dveh inventarjev, je s seboj vzel v Krško le 39 knjig, medtem ko je ostalih 63 (predvsem geografskih) pustil na Bogenšperku. Iz tega lahko sklepamo, da je v letu 1690 še imel študijske načrte, medtem ko je bil po vrnitvi iz francoskega Lyona in pri selitvi v Krško na začetku leta 1693 že bolan, vendar si je še vedno prizadeval dokončati nekatera dela, kot je opisano v nadaljevanju. Oziroma, kot ugotavlja Golec: »Glede na Dolničarjev sicer veliko mlajši podatek, da so Valvasorja v Krško prinesli že bolnega, namreč v Francijo zanesljivo ni odpotoval šele v zadnjih mesecih svojega življenja, leta 1693.«⁴⁶

Razen navedenih knjig je ta inventar zelo skromen, saj sta v njem navedena le dva velika okrogla globusa, ki sta vpisana pod rubriko »Matematični instrumenti«; iz voska narejeni portretni podobi Janeza Vajkarda barona Valvasorja in skupna podoba barona Valvasorja ter njegove prve žene, rojene Graffenweger; in nazadnje še en velik zavoj različnih bakrorezov skupaj s topografijo lamberskih gradov.

⁴⁶ Prav tam, str. 321–322.

Zadnje Valvasorjeve knjige iz hiše v Krškem

Drugi⁴⁷ inventar, ki je bil sestavljen 16. 1. 1694 in ga je leta 2004 transkribiral, prevedel in komentiral Igor Weigl, je izšel v publikaciji »Zapuščina Janeza Vajkarda barona Valvasorja v Krškem«.⁴⁸ Ta inventar je precej obsežen, saj je dolg kar 61 strani, njegova vsebina pa nasprotuje doslej prevladujočemu mnenju, da je Valvasor v zadnjih letih finančno propadel. Da je imel Valvasor ob smrti še dokaj solidno premoženje, dokazujejo naslednje navedbe v inventarju – hiša v Krškem, vredna 800 goldinarjev, 575 goldinarjev gotovine, skupno 156 lotov srebrnine, 39 knjig, 123 najrazličnejših slik, 6 ogledal, več kot 120 matematičnih instrumentov, 20 glasbenih instrumentov, 26 kosov moških oblačil, 31 kosov različnega orožja itd.⁴⁹

Pobljže pa si lahko pogledamo poslednjih 39 knjig, ki jih je Valvasor vzel v svoje zadnje bivališče – hišo v Krškem.⁵⁰

1. *Ein eingebunden: gedrukhtes buech oder Description des Türkh: Vrsprungs.*
2. *Item ain Vneingebundtnes detto über dass Khönigreich Pohln.*
3. *Ein buech in 4to: franzesischen pundts intituliert Theatrum pacis.*
4. *Item ein Im franzesischen pundt deto in quarto genant Hercules.*
5. *Ein buech in fol: theütsche Academie Zweyeter haubtheill von bau; und Mallerey Khunst.*
6. *Ovidy Nasonis buech von Leben, vnd Todt.*
7. *Opera Alberti Direri in folio.*
8. *Perspectiua Hyeronimi Boseris im weissen pundt in folio.*
9. *Ingenierkhunst erster theil durch Johan faulhabern in weissenpundt in quarto.*
10. *Ein buech manuscript: im franzesischen pundt sub lit: V.; vnd No. 67.*
11. *Item ein registerl manu Script: in Gemaien Bergamenpundt.*
12. *Metamorpho: Ovidy mit figuren in franzsche: Sprach in alten weissen Bargame sub lit: E. vnd No. 252.*
13. *Item ein deto in franzesischen pundt theütsch, vnd franzesisch mit figur: Sub lit: F: vnd No. 106.*
14. *in 15. Item deto 2 Ovidy Nasonis gross vnd khlein ohne figuren.*
16. *Poligonal = Aritmetich in franzesischer sprach in weissen papier eingebunden.*
17. *Ein buech beschreibung Moreae in weillischer Sprach.*
18. *Ein handtbuech dess herrn Valuassor see: darinen Soldaten annotata.*
19. *in 20. Mehr 2. deto, darinen dess gesündt besoldungen, Vnd ansät dess guett Wagensperg zu finden.*
21. *Tractatus de usu proportionaris in fol: in weiss pundt.*
22. *Pauli Ritter equitis aurati anagramatum de auxiliatoribus Hung: lib: 2. in 8 tauo weissen pundts.*

⁴⁷ ARS, AS 309, Zap. inv., fsc. LIV., lit. V, št. 7.

⁴⁸ Černelič Krošelj (ur.): *Zapuščina Janeza Vajkarda*, str. 19–32.

⁴⁹ Prav tam, str. 19–32.

⁵⁰ Prav tam, str. 36–37.

23. *Verzeichnuss Erasmi Francisci gedrukhter schriffthen in franzesischen pundt in octauo.*
24. *No. 23: Andree Alberti Aritmet: in fol.*
25. *Casimiri Smirouitsch Pixmeister khunstbuech Sub No. 69. in fol.*
26. *Item in fol. Johan Bilhelmi werkhmeisters architectura ciuilis.*
27. *Perspectiu: Reisskhunst in fol: dess Peter alten.*
28. *Vitronius Doct: Gualteri Sub. No. 62: in fol: in beschriebenen Bargame.*
29. *Hainrück Lautensakh Goldtschmiedts vnd Mallers Circl, Vnd perspectiua in fol: Vnd Maculierten Bargame.*
30. *Architectura Gualteri ariuy Medici, et Mathematici in fol: Sub No. 61.*
31. *Philippi Pechy bergwerkbuech im rotten pundt in fol.*
32. *Clavis machinarum Andreae Jungenikheli in 4: to.*
33. *Johan Christoph Wagner Provintiar: Panoniae et Impery Turcici delineation in fol: in franzesisch: pundt.*
34. *Florilegium fortificatorium tripartitum in weissen pundt Sub lit: I: vnd No. 99.*
35. *Jo. Christoph Sturmy Colleg: curiosum Sub No: III in weissen Pundt.*
36. *Criptographia Friderici in weissen pundt sub lit A. u. Nr. 113.*
37. *Geometria Ioan: Ardsar in weissen pundt in 4: to Sub No. 151.*
38. *Der theütsche Hercules Vnd Ladisla in theütsch: pundt in 4: to.*
39. *Cristoph Zwükher Compendium horologicum, et Geometricum.*

Seznam zapuščinskega inventarja iz Krškega obsega še pomanjkljivejše opise knjig kot bogenšperški, zato lahko ponekod le ugibamo, za katera dela gre. Da bi bila stvar še bolj zamotana, popisni komisarji dostikrat sploh niso napisali pravega naslova dela, ampak kratek povzetek knjige ali naslova, kar je bila tudi sicer navada.

Spisek začenja nevezana tiskana knjiga »*O opisu Turkov in njihovem izvoru*« (1). Ker je naslov zelo kratek, podrobnejšega opisa in navedbe avtorja pa ni zraven, je mogoče le ugibati, za katero delo gre. Še najbolj verjetno je to knjiga turškega avtorja Paula Conrada Balthasarja Hana, ki nosi tudi nemški naslov »*Die Jetztlebende Türckey; Oder Schau-Platz der Ottomannischen Pforte. Das ist: Kurtzverfaßte Chronologische Beschreibung aller und jeder Türcken-Käyser*. Izdana je bila pri Hoffmanu v Nürnbergu leta 1678.⁵¹ Knjigo s tem naslovom najdemo tudi v Magičevem katalogu Valvasorjeve knjižnice v Zagrebu, le da je tisti izvod iz leta 1685.⁵²

Sledi nevezana knjiga »*O kraljevini Poljski*« (2) in tudi pri tej lahko le ugibamo, katero knjigo je imel Valvasor na polici. Morda gre za delo avtorja Sigismunda Friedricha Wartmanna, »*Polonia Suspirans Durch die klagende Königin Polonia auff dem Parnasso Apollini vorgetragen.*«, ki je bilo izdano leta 1656 v Frankfurtu na Majni⁵³ in se tudi nahaja na Magičevem seznamu.

⁵¹ <http://cobiss4.izum.si/scripts/cobiss?id=1307344467166092>; (avgust 2011)

⁵² Kukolja, Magič: *Bibliotheca Valvasoriana*, str. 362.

⁵³ <http://cobiss4.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1307344467166092&rec=6&sid=41&fmt=1>; (avgust 2011)

Naslednja knjiga v četrtinki in francoski vezavi nosi naslov »Theatrum pacis« (3) oziroma z daljšim naslovom »Theatrum pacis, hoc est: Tractatum atque instrumentorum praecipuorum ...«. Knjiga opisuje šestnajst pogodb, ki so bile sklenjene med evropskimi narodi med letoma 1647 in 1660. Avtor knjige je gotovo Christoph Peller von und zu Schoppershof, ki je knjigo izdal leta 1684 pri založbi Endter v Nürnbergu⁵⁴ – prav tam, kjer je Valvasor založil »Topografijo vojvodine Kranjske«, »Topografijo nadvojvodine Koroške« ter »Slavo vojvodine Kranjske«.

Slika 4: Slika iz knjige »Theatrum pacis«.

Četrta knjiga po vrsti, ki tudi v četrtinki in francoski vezavi nosi naslov »Hercules« (4). Knjig o tem junaku iz grške mitologije je bilo že v tistem času ogromno, kar onemogoča kakršnokoli določitev dejanskega izvoda.

Naslednja knjiga Joachima von Sandrarta s pravim naslovom »Teutsche Academie der Edlen Bau- Bild- und Mahlerey-Künste« (5) oziroma »Nemška akademija plemiške stavbarske, upodabljajoče in likovne umetnosti«, katere drugi del najdemo pri Valvasorju v Krškem, je izhajala v Nürnbergu med letoma 1675 in 1680. Knjigo je avtor Joachim von Sandrart posvetil »herojem umetnosti in ljubiteljem umetnosti«, kar je v tistih časih pomenilo umetnikom in zbirateljem umetnosti. Drugi del, ki je izšel leta 1679, vsebuje teoretična dela posameznih žanrov z obširnimi antikvarnimi opisi in zajema tudi prevod Ovidovih metamorfoz,⁵⁵ dela,

⁵⁴<http://www.zvab.com/refineQuickSearch.do?anyWords=Theatrum+pacis%2C+hoc+est%3A+Tractatum+atque+instrumentorum+praecipuorum&lastXDays=-1&submit=Suchen;> (avgust 2011)

⁵⁵ [http://www.sandrart.net/en/subject/teutsche-academie/;](http://www.sandrart.net/en/subject/teutsche-academie/) (avgust 2011)

za katerega je dal Valvasor po letu 1680 napraviti skoraj sto bakrorezov. Tudi to knjigo – izdajo iz leta 1675 – lahko zasledimo v Magičevem katalogu.⁵⁶

»Knjiga o življenju in smrti Ovidija Nasona« (6) z izvirnim naslovom *P. Ovidii Nas. metamorphosis oder des verblühten Sinns der Ovidianischen Wandlungs-Gedichte gründliche Auslegung ... 1.–12. Buch [mit] P. Ovidii Nasonis Lebenslauff*, avtorjev Karla van Manderja; Ovidiusa Nasa Publiusa in Joachima von Sandrarta, je izšla leta 1679 pri Frobergeju v Nürnbergu⁵⁷ in je prav tako kot prejšnja (5) predstavljala gradivo za Valvasorjevo izdajo »Metamorfoz« v letu 1680.

»Dela Alberta Dürerja« (7), slavnega Nürnberškega slikarja, tiskarja, graverja, matematika in teoretika v listu, so izšla v več izdajah, vendar gre pri Valvasorju verjetno za delo Willibalda Pirckheimerja, ki je leta 1610 izšlo pri Fischerju v Frankfurtu.⁵⁸ Sicer je imel Valvasor nekoč tudi tri originalna dela Albrehta Dürerja, ki so potem pristala v Zagrebški Metropolitani.

»Perspektiva Hieronima Boserisa« (8) v foliju je delo, ki ga pod tem imenom ni zaslediti v nobenem spletnem katalogu knjižnic po Evropi. Tu gre najbrž za avtorja Carla Hieronyma von Boseja, ki je naveden pri naslovu knjige: »*Einem gläubigen Mensch Zustand nach dem Tod*«, kar bi teoretično lahko bila tudi Valvasorjeva knjiga, ki je izšla leta 1693,⁵⁹ v letu, ko je Valvasor preminil.

Pri naslednjem delu, »*Umetnost inženirstva, prvi del*« (9), v beli vezavi in četrtinki, avtorja Johanna Faulhaberja gre verjetno za napačen zapis naslova dela in je pravilen naslov »Šola inženirstva« oziroma »*Ingenieurs Schull*«, ki je prvič izšla leta 1633 v Frankfurtu na Majni.⁶⁰ Sicer gre za znanega nemškega matematika, ki je sodeloval tudi s Keplerjem, sicer pa je gradil vodne mline v domačem kraju in izdeloval geometrične instrumente za vojsko. Za Valvasorja bi utegnil biti avtor še posebej zanimiv, saj je znanost rad povezoval z mistiko.⁶¹ V Zagrebu je zaslediti to in še štiri dela omenjenega avtorja.⁶²

Sledi »*en rokopis knjige v francoski vezavi pod črko V in številko 67*« (10) in še »*en rokopis registra v navadni pergamentni vezavi*« (11).

»Ovidove metamorfoze s slikami v francoskem jeziku v starem belem pergamentu pod črko E in številko 252« (12) nosijo verjetno naslednji naslov: »*Les métamorphoses d'Ovide*«. Verjetno gre za izdajo, ki je bila natisnjena leta 1677 v Bruslju.⁶³ To potrjuje tudi dejstvo, da je Valvasor večinoma kupoval sodobne

⁵⁶ Kukolja, Magič: *Bibliotheca Valvasoriana*, str. 646.

⁵⁷ <http://cobiss5.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1508411158909548&rec=1&sid=1&fmt=1>; (avgust 2011)

⁵⁸ <http://cobiss5.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1508411158909548&rec=16&sid=5&fmt=1>; (avgust 2011)

⁵⁹ http://books.google.com/books/about/Einem_gl%C3%A4ubigen_Mensch_Zustand_nach_dem.html?id=2RPoPgAACAAJ; (avgust 2011)

⁶⁰ <http://cobiss5.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1508411158909548&rec=1&sid=12&fmt=1>; (avgust 2011)

⁶¹ http://en.wikipedia.org/wiki/Johann_Faulhaber; (avgust 2011)

⁶² Kukolja, Magič: *Bibliotheca Valvasoriana*, str. 272–273.

⁶³ <http://cobiss5.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1508411158909548&rec=1&sid=14&fmt=1>; (avgust 2011)

knjige tistega časa, saj so večinoma vse iz 17. stoletja in le redke so starejše, še posebej med tistimi, ki jih je po prodaji zagrebški nadškofiji obdržal zase. Sicer pa v katalogu Valvasorjeve knjižnice v Zagrebu zasledimo kar šest Ovidovih del in med drugim tudi Metamorfoze, le da so tiste v latinskem jeziku.⁶⁴

Nato je navedena enaka knjiga (Ovidove Metamorfoze) v francoski vezavi, napisana v nemškem in francoskem jeziku, s slikami, uvrščena pod črko F in številko 106 (13).

Potem sledita še dve knjigi rimskega Ovida, ki je bil očitno Valvasorju zelo pri srcu. Za knjigi piše le to, da je ena velika (14), druga pa mala brez slik (15).

»*Poligonalna aritmetika*«, v francoščini, vezana v bel papir (16), je po vsej verjetnosti prevod znanega temeljnega matematičnega dela Johanna Hemelinga, ki je izšel v Hannovru in Hauensteinu leta 1678 in nosi originalni naslov: »*Neugemehrtes selbstlehrende rechne-schul; oder, Selbstlehrendes rechne-buch...*«⁶⁵ Krajša inačica tega matematičnega priročnika za samouke je bila, po virih sodeč, uspešnica, ki so jo tiskali še na začetku 19. stoletja.⁶⁶

Pri knjigi »*O opisu Peloponeza*« (17) v italijanskem jeziku gre verjetno za zemljevid ali zbirko zemljevidov skupaj z opisi Peloponeza antičnih avtorjev, ki so bili izdani v Rimu leta 1685 in nosijo izvirni naslov: »*Excellentissimo Principi Dno D. Gregorio Boncompagno... Dat Dicat, Vouet... Iacobus Cantellius Peloponesus Ad Antiquoi. mentem, & praecipue Pausanice, Strabonis, ac Ptolomaei descripta*«.⁶⁷ Avtor Cantelli da Vignola je bil sicer priznan italijanski kartograf in graver, ki je živel v Valvasorjevi dobi v Modeni. Znan je bil po tem, da ni upošteval le predhodnih kart, ampak je v svoja dela vključeval tudi poročila popotnikov in trgovcev.⁶⁸

»*En rokovnik pokojnega gospoda Valvasorja, v katerem so vpisani vojaki*« (18), bi bil lahko samo seznam vojakov, ki jim je Valvasor poveljeval kot stotnik kranjskih deželnih stanov na Štajerskem v letu 1683, ko so Turki oblegali Dunaj. Valvasor je sicer večkrat nastopil vojaško vlogo, vendar le enkrat kot poveljnik. Rokovnik, ki ga je po vojaški misiji obdržal zase, bi imel danes pomembno veljavo.

Temu sledita še »*Dva rokovnika, v katerih je najti zapise o plačevanju služinčadi in posevkih na posestvu Bogenšperk*« (19) (20). Gre za še dva dokumenta, ki bi danes lahko razkrila zanimive podrobnosti o ekonomiji gospostva in življenja na Valvasorjevem gradu.

Delo s pravim naslovom »*Tractatus De Usu Proportionatorii Sive. Circini Proportionalis. Cum. Tabulis. Constructionum. Et. Usu. Lineæ*« (21) je leta 1656 napisal Nicolaus Goldman, izšlo pa je v nizozemskem Leidnu.⁶⁹ Delo se pozneje znajde tudi v zagrebškem katalogu.⁷⁰ V bistvu gre za priročnik za uporabo orodja,

⁶⁴ Kukulja, Magić: *Bibliotheca Valvasoriana*, str. 558.

⁶⁵ <http://cobiss5.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1508411158909548&rec=4&sid=15&fmt=1>; (avgust 2011)

⁶⁶ <http://cobiss5.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1508411158909548&rec=21&sid=18&fmt=1>; (avgust 2011)

⁶⁷ <http://cobiss5.izum.si/scripts/cobiss?id=1508411158909548>; (avgust 2011)

⁶⁸ <http://www.geographicus.com/P/AntiqueMap/vignola>; (avgust 2011)

⁶⁹ <http://cobiss5.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1508411158909548&rec=2&sid=20&fmt=1>; (avgust 2011)

⁷⁰ Kukulja, Magić: *Bibliotheca Valvasoriana*, str. 337.

ki se v nemščini imenuje »Ebenpasser ali Schrägmess«, latinsko pa »Circinus proportionalis« in so ga uporabljali matematiki, geografi in vojaški častniki – se pravi tudi Valvasor – za merjenje razdalj. To orodje se danes slovensko imenuje kotnik, škvara, poševnik oziroma objemno šestilo in ga danes uporabljajo le še navtiki.⁷¹

Pauli Ritter equitis aurati anagramatum de auxiliatoribus Hung: lib: 2. in 8 tauo wissen pundts oziroma *Druga knjiga anagramov Pavla Ritterja, zlatega viteza, o zaščitnikih Madžarske* v osmerki in beli vezavi⁷² (22) avtorja Pavla viteza Vitezovića je drugi del originalnega dela »Opera anagrammaton«⁷³. Prvi del tega izbora pesmi se nahaja v zagrebškem katalogu in obsega 24 strani.⁷⁴ Gre torej za anagrame, v katerih »zlati vitez« – »*equus auratus*« (očitno častni naslov, ki ga je Vitezović dobil za določene zasluge) hvali zaščitnike Madžare, ki so deželo rešili pred Turki. Sicer pa je znano, da je bil Vitezović, hrvaški pisatelj, zgodovinar, lingvist in publicist, dober Valvasorjev prijatelj in učenec, ki se je v mladosti pri njem na Bogenšperku učil tiskarstva, izdelave bakrorezov, nemščine, zgodovine, zemljepisa in drugih znanosti.⁷⁵

Sledi »*Seznam tiskanih del Erazma Franciscija*« v osmerki in v francoski vezavi (23). Francisci, s pravim imenom Erasmus Finx, ki je bil na Nemškem eden izmed najbolj priljubljenih pisateljev svojega časa, je prišel leta 1685 v stik z Valvasorjem, ki je ravno takrat iskal urednika svojih zadnjih del. Pri Slavi vojvodine Kranjske je Erazem Francisci popravljajl jezik, sodeloval pri vsebinskem oblikovanju celote, delo obogatil z dodatki, vendar včasih besedilo obremenjeval z nepotrebnimi stranskimi razpravami.⁷⁶ Glede na to, da je bil Francisci najpomembnejši Valvasorjev sodelavec, je razumljivo, da je Valvasor ohranil vsaj seznam njegovih del, na katerem se je znašlo vsaj 34 naslovov del, ki jih je Valvasor nekoč imel na svojih policah.⁷⁷

Naslednja knjiga v foliju Andree Albertija je na seznamu uvrščena pod številko 23 in nosi naslov »Aritmet« (24). Verjetno gre za delo s pravim naslovom: »*Zwey Bücher: das erste von der ohne und durch die Arithmetica gefundenen Perspectiva. Das andere von dem dazu gehörigen Schatten. 2 Teile in 1 Band*« Andreasa Albertija, ki je bila prvič izdana leta 1623 in nato ponatisnjena še v letih 1634 in 1671 v Nürnbergu.⁷⁸ Popularna matematična knjiga, na 99 straneh, je okrašena s šestnajstimi bakrorezi, ki prikazujejo mesta, notranjščine, utrdbe in drugo. Delo vsebuje elemente geometrije, aritmetike in optike, namenjeno pa je v glavnem računanju v prostorski perspektivi.⁷⁹ Prva izdaja knjige se nahaja tudi v zagrebškem katalogu današnje Valvasorjeve knjižnice.⁸⁰

⁷¹ <http://www.didaktik.mathematik.uni-wuerzburg.de/history/rechner/neumann/analog2.html>; (avgust 2011)

⁷² Prevedel iz latinščine Mitja Sadek.

⁷³ <http://cobiss5.izum.si/scripts/cobiss?id=1508411158909548>; (avgust 2011)

⁷⁴ Kukulja, Magić: *Bibliotheca Valvasoriana*, str. 625

⁷⁵ http://hr.wikipedia.org/wiki/Pavao_Ritter_Vitezovi%C4%87; (avgust 2011)

⁷⁶ http://sl.wikipedia.org/wiki/Erazem_Francisci; (avgust 2011)

⁷⁷ Kukulja, Magić: *Bibliotheca Valvasoriana*, str. 282–289.

⁷⁸ <http://cobiss5.izum.si/scripts/cobiss?id=1508411158909548>; (avgust 2011)

⁷⁹ http://www.antiquariat-rohlmann.de/9193.html?session*id*key*==session*id*val*; (avgust 2011)

⁸⁰ Kukulja, Magić: *Bibliotheca Valvasoriana*, str. 94.

Naslednja navedba na seznamu je »*Casimiri Smirouitsch Pixmeister khunst-buech*« pod številko 69 v foliju (25), ima pa verjetno narobe zapisanega avtorja. Skoraj gotovo je to ena izmed teh dveh knjig:

1. »*Aussführliche Beschreibung der grossen Feuerwercks- oder Artillerie-Kunst Casimiri Simienowicz*«, ki je bila izdana leta 1651 v Amsterdamu in nato ponatisnjena 1676 v Frankfurtu,⁸¹ ali
2. »*Vollkommene Geschütz – Feuerwerck und Büchsenmeisterei – Kunst, istega avtorja, ki je bila izdana istega leta v Frankfurtu*«⁸².

Obe knjigi se nahajata tudi v Magičevem katalogu zagrebške knjižnice.⁸³ Avtor Kazimierz Siemienowicz je bil poljsko-litvanski artilerijski general in vojaški inženir, ki je živel v prvi polovici 17. stoletja. Njegova dela s področja raketarstva in piro-tehnike ter predvsem njegov artilerijski priročnik so postali standard v evropskih armadah za naslednji dve stoletji.⁸⁴ Ni neznano, da se je tudi Valvasor kot vojaški častnik zanimal za vojaško znanost in tehnologijo. Imel je zelo prefinjen čut za napredno znanost, zato je Simienowitscha uvrstil med najpomembnejša dela, ki so ostala z njim do smrti.

Naslednja knjiga v foliju »*Johan Bilhelmi werkhmeisters architectura ciuilis*« (26) nosi originalni naslov »*Architectura civilis, d. i. Beschreibung und Vorreissung unterschiedlicher vornehme Dach- und anderer zur Baukunst beförderlichen Wercke*. Arhitekt Johann Wilhelm je delo v dveh zvezkih prvič izdal leta 1649 v Frankfurtu, nato pa ga je leta 1668 v Nürnbergu dopolnil in izboljšal s pojasnili in 42 bakrorezi. Knjiga piše o različnih osnovnih načinih gradnje streh in drugih gradbenih opravilih ter pomožnih delih.⁸⁵ Izdaja iz leta 1668 je danes tudi v Zagrebški knjižnici.⁸⁶

»*Perspectiu Reisskhunst, v foliju Petra Altna*« (27) s pravim naslovom »*Perspectivische Reißkunst*« Petra Halta je bila izdana v Augsburgu, Ulmu in v Schorndorfu leta 1625. V prevodu bi bila to lahko »umetnost rezljanja«,⁸⁷ saj je v podnaslovu navedeno, da gre za priročnik, ki je uporaben za kamnoseke, graditelje, delavce, zidarje, tesarje, rezbarje, slikarje ...⁸⁸ Opisuje pa tudi tehniko bakroreštv, kar je Valvasorja verjetno še najbolj zanimalo. Knjigo na 229 straneh, ki je razdeljena na pet delov, se da zaslediti tudi v zagrebškem katalogu.⁸⁹

⁸¹ http://catalogue.bl.uk/F/9HCULI8CN8DY3D2RBJ47H7IQRKD2FVYA3NJKYVHI1BK38Y6MXG-24157?func=full-set-set&set_number=103497&set_entry=000001&format=999; (avgust 2011)

⁸² http://catalogue.bl.uk/F/9HCULI8CN8DY3D2RBJ47H7IQRKD2FVYA3NJKYVHI1BK38Y6MXG-29337?func=full-set-set&set_number=103778&set_entry=000006&format=999; (avgust 2011)

⁸³ Kukulja, Magić: *Bibliotheca Valvasoriana*, str. 680.

⁸⁴ http://en.wikipedia.org/wiki/Kazimierz_Siemienowicz; (avgust 2011)

⁸⁵ http://de.wikipedia.org/wiki/Johann_Wilhelm_%28Architekt%29; in [http://www.slub-dresden.de/sammlungen/digitale-sammlungen/werkansicht/cache.off?tx_dlf\[id\]=1245&tx_dlf\[page\]=7&cHash=403230cd27129b4007f3347c04f1a3a3](http://www.slub-dresden.de/sammlungen/digitale-sammlungen/werkansicht/cache.off?tx_dlf[id]=1245&tx_dlf[page]=7&cHash=403230cd27129b4007f3347c04f1a3a3); (avgust 2011)

⁸⁶ Kukulja, Magić: *Bibliotheca Valvasoriana*, str. 773.

⁸⁷ Izraz »reissen« v stari visoki nemščini pomeni praskati, izrezovati.

⁸⁸ <http://cobiss6.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1009501318335073&rec=5&sid=1&fmt=1>; (avgust 2011)

⁸⁹ Kukulja, Magić: *Bibliotheca Valvasoriana*, str. 361.

»Vitronius« (*morda Vitruvius*) doktorja Gualterija, v foliju vezan popisan pergament (28), je pri Valvasorju uvrščen pod številko 62. Čeprav je veliko avtorjev z imenom Gualtherus, pa gre pri Valvasorju verjetno za Gualterusa Hermeniusa Riviusa, zdravnika, matematika in prevajalca iz Strassbourga z nemškim imenom Walter Hermann Ryff,⁹⁰ ki je živel v prvi polovici 16. stoletja in njegove tri knjige se nahajajo tudi v zagrebškem katalogu.⁹¹ Verjetno gre za delo s polnim naslovom: »*Bawkunst Oder Architectur aller fürnemsten Nothwendigsten angehörigen Mathematischen und Mechanischen Künsten eygentlicher Bericht und verständtliche Unterrichtung zu rechtem Verstandt der Lehr Vitruvij*«, ki je izšlo v Baslu leta 1582.⁹²

Naslednja knjiga »*Hainrück Lautensackh Goldtschmiedts vnd Mallers Circl, Vnd perspectiua*« v foliju in vezana v pergament z madeži (29) nosi pravi naslov: »*Des Cirkels vnnnd Richtscheyts, auch der Perspectiua, vnd Proportion der Menschen vnd Rosse, kurtze, doch gründtliche vnderweisung, deß rechten gebrauchts. Mit vil schönen Figuren, aller ansahenden Jugent, vnd andern liebhabern dieser Kunst, als Goldschmidten, Malern, Bildhauern, Steinmetzen, Schreibern, etc.*« Knjiga avtorja Heinricha Lautensacka spada med najstarejše pri Valvasorju v Krškem, saj je bila izdana že leta 1564 v Frankfurtu⁹³ in nato ponovno 1618.⁹⁴ Matematično delo govori o krogih, ravnilih, perspektivi in razmerjih človeka in konja ter vsebuje tudi osnovni nauk o pravilni uporabi skupaj s podobami. Isto delo najdemo tudi v Magičevem katalogu Zagrebške knjižnice.⁹⁵

Pod številko 61 z Valvasorjevega seznama iz Krškega se nahaja še eno delo avtorja Gualterija Riviusa oziroma Ryffa. Verjetno gre za delo s polnim naslovom: »*Der furnembsten, notwendigen, der gantzen Architectur angehörigen mathematischen und mechanischen Künst eygentlicher Bericht und vast klare verstendliche Unterrichtung zu rechtem Verstandt der Lehr Vitruvii in drey furneme B[ü]cher abgetheilet: als der newen Perspectiva das I. Buch ... weiteren Inhalt des II. und III. Buchs der geometrischen B[ü]xenmeisterey und geometrischen Messung*«, ki je bilo izdano leta 1548 v Nürnbergu in govori o medicini in matematiki (30) ter vsebuje tudi poročilo o arhitekturi.⁹⁶

Avtor »*Knjige o rudnikih*« (na seznamu iz Krškega v rdeči vezavi in foliju) (31) je poleg Philippa Becha še Georg Agricola. Tu gre verjetno za celo serijo dvanajstih knjig o rudnikih obeh avtorjev, ki je nastajala od leta 1494 do 1555 in je bila sprva napisana v latinščini, prvič pa je izšla leta 1557 v Baslu.⁹⁷

⁹⁰ http://de.wikipedia.org/wiki/Walter_Hermenius_Ryff; (avgust 2011)

⁹¹ Kukulja, Magić: *Bibliotheca Valvasoriana*, str. 638–639.

⁹² <http://cobiss6.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1009501318335073&rec=12&id=8&fmt=1>; (avgust 2011)

⁹³ [http://dfg-viewer.de/show/?set\[mets\]=http%3A%2F%2Fmdz10.bib-bvb.de%2F~db%2Fmets%2Fbsb00029482_mets.xml](http://dfg-viewer.de/show/?set[mets]=http%3A%2F%2Fmdz10.bib-bvb.de%2F~db%2Fmets%2Fbsb00029482_mets.xml); (avgust 2011)

⁹⁴ <http://cobiss6.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1009501318335073&rec=5&sid=9&fmt=1>; (avgust 2011)

⁹⁵ Kukulja, Magić: *Bibliotheca Valvasoriana*, str. 467.

⁹⁶ <http://cobiss6.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1009501318335073&rec=113&sid=17&fmt=1>; (avgust 2011)

⁹⁷ <http://cobiss6.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1009501318335073&rec=23&sid=18&fmt=1>; (avgust 2011)

Delo »*Clavis machinarum*« v četrtrinki, avtorja Andresa Jungenickla (32), je izšlo leta 1661 v Nürnbergu in nosi nemški podnaslov »*Schlüssel zur Mechanica, das ist: Gründliche Beschreibung der Vier Haupt Instrumenten der Machination, als dess Hebels, Betriebs, Schrauben, Kloben*«. ⁹⁸ Knjiga s slovenskim naslovom »Ključ strojev« je še eno znanstveno delo, ki dokazuje, da Valvasor tudi v Krškem ni pozabil nobene stroke, niti fizike. Tudi to delo je zdaj v Magičevem katalogu. ⁹⁹

Knjiga Johanna Christopa Wagnerja nosi pravi naslov: »*Delineatio provinciarum Pannoniae et Imperii Turcici in Oriente*«, v foliju in francoski vezavi (33) je bila natisnjena v letih 1684 ter 1685 v Augsburgu. Za tisti čas zelo moderna in obsežna geografska knjiga z zgodovino opisanih držav Orienta je razdeljena na tri dele. Prvi del opisuje Madžarsko, Grčijo, Trakijo, Romunijo, Mezopotamijo, Severno Afriko in obsega 162 strani. Drugi del opisuje Turško državo na 155 straneh, tretji pa orientalske države Perzijo, Indijo, ... na 228 straneh. ¹⁰⁰ Vsem knjigam so dodani zemljevidi in tabele. Knjiga z opisom je navedena v Magičevem katalogu. ¹⁰¹

»*Florilegium fortificatorium tripartitum, Oder kurtze, leichte indoch gründliche und richtige Anweisung zu der ietzigen Zeit üblichen Kriegen-Bau-Kunst, und was derselben anhängig, in 3 Theilen*« v beli vezavi pod črko I in št. 99 (34) je knjiga Johanna Georga Pasche, ki je bila leta 1662 izdana v nizozemskem Halleju. Opisuje tako imenovano vojaško gradbeništvo oziroma v tistem času še vedno aktualno gradnjo velikih utrd ter vsebuje nekaj bakrorezov. ¹⁰²

»*Collegium experimentale, sive curiosum*« Johanna Christopa Sturma pod številko 111 v beli vezavi (35) je izhajal v Nürnbergu od leta 1676 do 1685. ¹⁰³ Gre za obsežno delo v dveh delih na skoraj 500 straneh, ki obravnava različne poskuse v fiziki in matematiki. Vsebuje tudi nekatera nenavadna opazovanja, kot so: leteča ladja, potaplajoči zvonec, Camera obscura in druge. Tudi to delo je navedeno v zagrebškem katalogu. ¹⁰⁴

»*Cryptographia oder Geheime schrift-münd- und würckliche Correspondenß*,...« v beli vezavi pod črko A in številko 113, (36) avtorja Joannesa Balthasarja Fridericija, je izšla pri samozaložbi leta 1684 v Hamburgu. Knjiga je opremljena z nekaj bakrorezi in številnimi lesorezi. ¹⁰⁵ Kriptografija – znanstvena veda o tajnem pisanju sporočil v šifrirani pisavi je takrat služila skrivnemu dopisovanju, medtem ko se danes uporablja zgolj za potrebe vojske, obveščevalne ter diplomatske službe. ¹⁰⁶ Knjiga je vključena v Magičev katalog. ¹⁰⁷

⁹⁸ <http://cobiss4.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1226129260143808&rec=11&siid=1&fmt=1>; (avgust 2011)

⁹⁹ Kukolja, Magić: *Bibliotheca Valvasoriana*, str. 419.

¹⁰⁰ http://search.books2ebooks.eu/Record/vkol_vkol000735885; (avgust 2011)

¹⁰¹ Kukolja, Magić: *Bibliotheca Valvasoriana*, str. 758.

¹⁰² http://search.books2ebooks.eu/Record/slub_025994212; (avgust 2011)

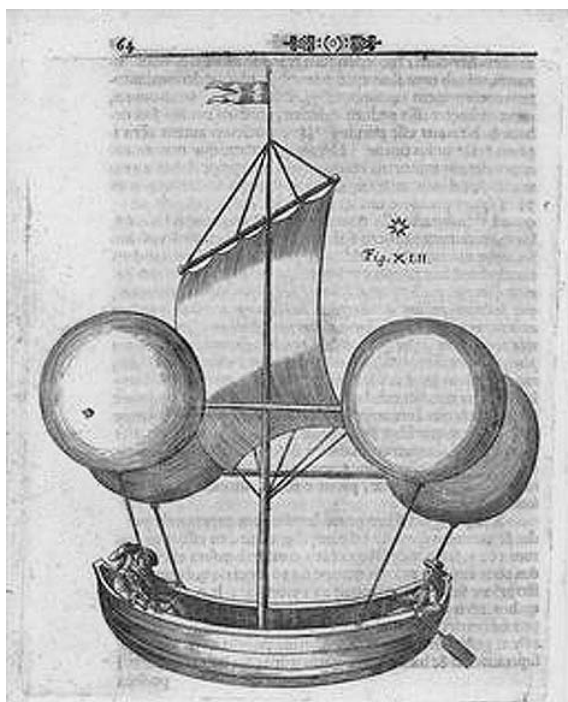
¹⁰³ http://www.christies.com/LotFinder/lot_details.aspx?intObjectID=5309922; (avgust 2011)

¹⁰⁴ Kukolja, Magić: *Bibliotheca Valvasoriana*, str. 702.

¹⁰⁵ <http://www.zvab.com/refineQuickSearch.do?anyWords=Cryptographia+oder+Geheim> e+&lastXDays=-1&submit=Suchen; (avgust 2011)

¹⁰⁶ <http://sl.wikipedia.org/wiki/Kriptografija>; (avgust 2011)

¹⁰⁷ Kukolja, Magić: *Bibliotheca Valvasoriana*, str. 296.

Slika 5: Upodobitev leteče ladje v knjigi »Collegium experimentale«.

»*Geometria Johanna Ardiuserja*« v beli vezavi v četrtinki pod številko 151 (37) nosi polni naslov »*Geometriae Theoricae Et Practicae Oder Von dem Feldmässen 14. Bücher*«. Delo v nemščini in latinščini je bilo izdano leta 1627 v Zürichu pri Johannu Jacobu Bodmerju.¹⁰⁸ Gre za delo o zemljemerstvu, ki je Valvasorju pomagalo pri njegovih kartografskih podvigih. Tudi to delo je bilo vključeno v katalog Valvasorjeve knjižnice v Zagrebški nadškofiji.¹⁰⁹

Der theütsche Hercules Vnd Ladisla v nemški vezavi v četrtinki (38) je še ena knjiga o junaku iz grške mitologije, kjer ne moremo definirati izvoda z Valvasorjevega seznama, ker je del s tem naslovom zelo veliko.

Zadnja knjiga s krškega seznama nosi polni naslov »*Compendium horologico – sciotericum, oder Kurtzer Begriff von Abtheilung allerhand Sonnen Uhren, ...*« (39). Knjigo o sončnih urah je napisal Christoph Zwicker, izšla pa je prvič leta 1647 v Gdansk, nato pa še leta 1660 in 1675 v Nürnbergu.¹¹⁰ V Zagrebškem katalogu je navedena najnovejša izdaja iz 1675.¹¹¹

Skoraj polovica vseh knjig, ki jih je Valvasor vzel s seboj v Krško, je bila matematičnih in tehničnih. Omenjene knjige je verjetno nameraval uporabiti pri

¹⁰⁸ <http://cobiss6.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1319419273749158&rec=7&sid=4&fmt=1>; (avgust 2011)

¹⁰⁹ Kukulja, Magić: *Bibliotheca Valvasoriana*, str. 108.

¹¹⁰ <http://cobiss6.izum.si/scripts/cobiss?id=1319419273749158>; (avgust 2011)

¹¹¹ Kukulja, Magić: *Bibliotheca Valvasoriana*, str. 795.

dokončanju svojih dveh naravoslovnih razprav (*Lumen naturae*; *Flos physico-matematicus*), ki pa nikoli nista bili natisnjeni in se nista ohranili. Prav tako ni presenetljivo, da je v Krško vzel štiri knjige Ovida in knjigo o njegovem življenju, saj je pripravljaval umetnostno delo »*Satirični Ovid*«, s 170 bakrorezi v nemščini, ki se je tudi izgubilo. O teh zadnjih Valvasorjevih načrtih poroča Erazem Francisci v pristavku na koncu VI. knjige Slave vojvodine Kranjske.¹¹²

Zapuščinska inventarja v Ljubljani in na Knežiji

V tretjem in četrtem inventarju iz Ljubljane in s Knežije, ki sta bila narejena šest let pozneje, ni zaslediti nobene knjige več, je pa pri obeh prisoten katalog Valvasorjeve knjižnice.

Tretji inventar,¹¹³ ki obsega le osem strani, je bil sestavljen v Ljubljani več kot šest let pozneje kot prva dva – 26. in 27. marca 1700. V bistvu gre za popis premoženja, ki ga je Valvasor zapustil svojim otrokom. Kot prva listina je naveden inventar Janeza Vajkarda Valvasorja – to sta bila lahko le prvi inventar z Bogenšperka ali pa drugi iz Krškega, ki sta nastala pred tem. Med opisi listin najdemo seznam Valvasorjeve knjižnice, medtem ko samih knjig ni bilo več.

Četrti inventar,¹¹⁴ ki je zelo podoben drugemu, je bil sestavljen 30. in 31. marca leta 1700 na Knežiji – domovanju Graffenwegerjev. Inventar, dolg dvaindvajset strani, vsebuje zapuščino, ki jo je Valvasor zapustil svojim otrokom. Od knjig je ostal le lastnoročni katalog knjig barona Valvasorja v foliju in francoski vezavi.

Na vprašanje, zakaj se čez šest let v inventarjih ne nahaja nobena knjiga več, lahko odgovorimo le delno. Polovica knjig je iz Krškega skoraj gotovo odšla v Zagreb, medtem ko za drugo polovico knjig iz Krškega ter za knjige z Bogenšperka nimamo nobenih podatkov. Morda so jih dobili Valvasorjevi otroci, njihovi skrbniki ali pa so jih prevzeli kakšni pokojnikovi upniki. Imamo pa informacijo, da je od Valvasorjevega kuratorja Čečkerja matematične in merske instrumente za 600 goldinarjev kupil Franc Albrecht pl. Seethal.¹¹⁵

Zaključek

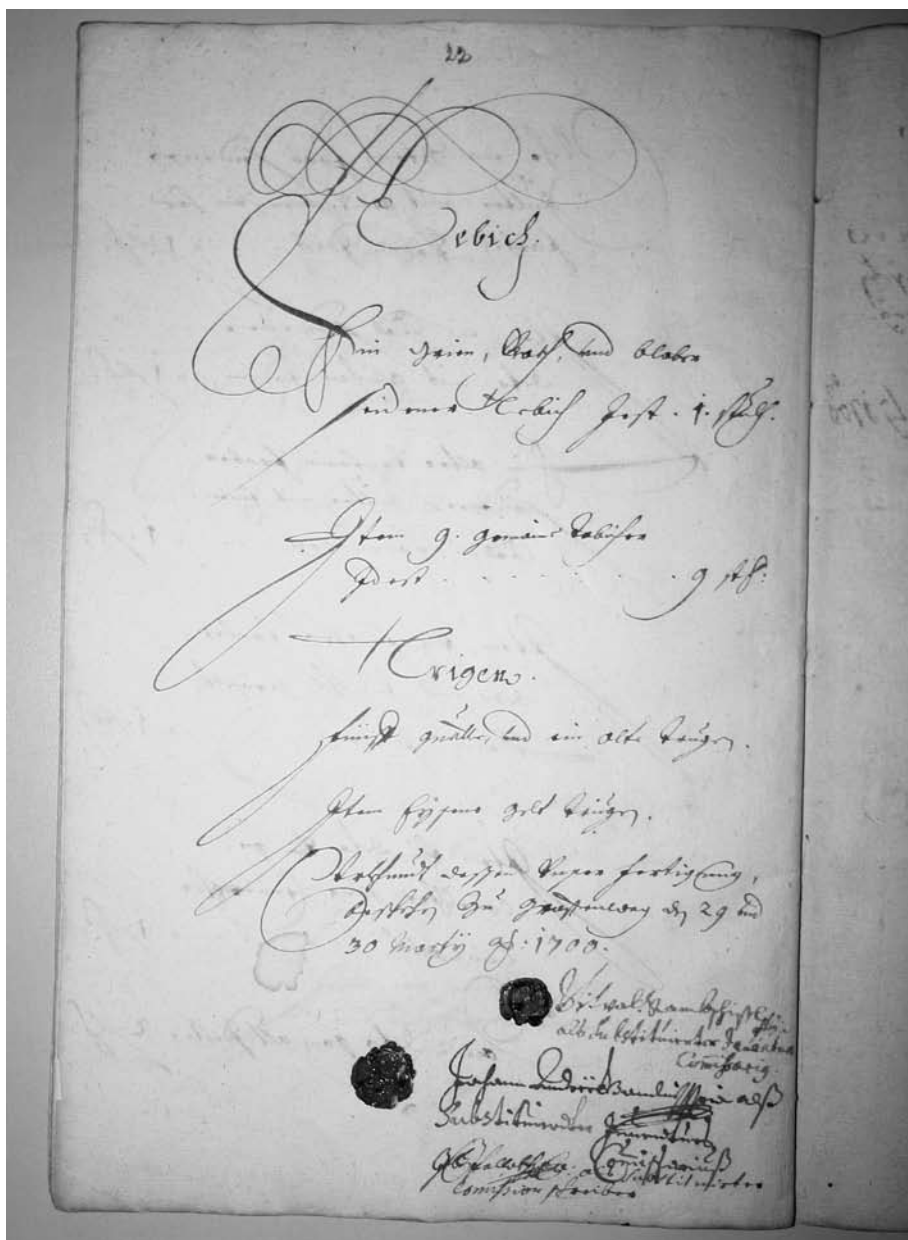
Za konec lahko ugotovimo, da so se knjige s prvega – bogenšperškega seznama večinoma porazgubile, saj najdemo v zagrebški Metropolitani le tri enake naslove, medtem ko je pri drugem – krškem seznamu takih del kar 17 oziroma skoraj polovica. Po tem lahko sklepamo, da Valvasor ni mogel imeti toliko dvojnikov, ampak, da je ostanek njegovih knjig, ki jih je obdržal v Krškem, po njegovi smrti tudi večinoma pripadel knjižnici zagrebške nadškofije – Metropolitani. O naknadnem prenosu

¹¹² Valvasor: *Die Ehr e...*, str. 367–370; Reisp: *Janez Vajkard Valvasor*, str. 265, 266.

¹¹³ ARS, AS 309, Zap. inv., fsc. LIV., lit. Z, št. 11.

¹¹⁴ ARS, AS 309, Zap. inv., fsc. XVII., lit. G, št. 56.

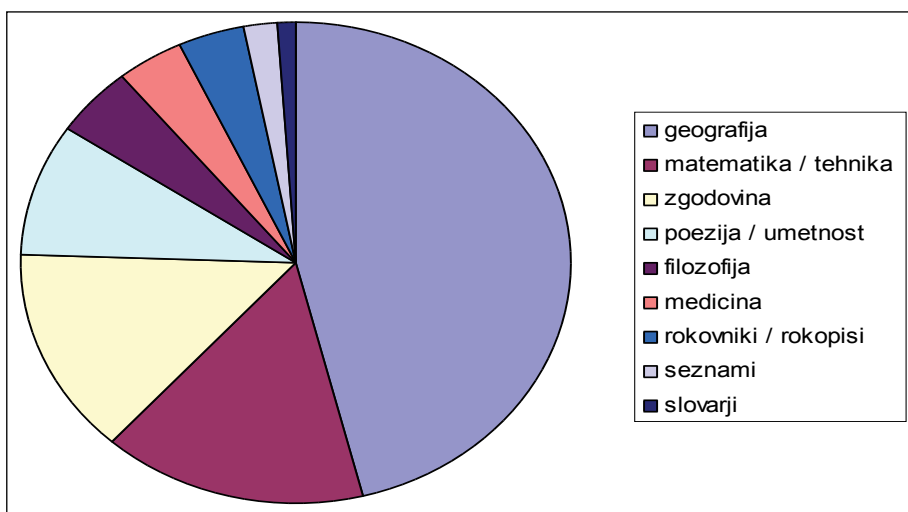
¹¹⁵ Štuhec: *Rdeča postelja*, str. 84.

Slika 6: Zadnja stran Valvasorjevega zapuščinskega inventarja iz Ljubljane z dne 26./27. 3. 1700)

knjig iz Krškega v Zagreb žal ne poroča noben drug vir. Za konec lahko dodamo, da bi bile na seznamu omenjene knjige danes vredne celo bogastvo ...

Analiza zvrsti zadnjih Valvasorjevih knjig iz obeh zapuščinskih inventarjev nam pove, da je večina knjig geografskih – 47, nato matematičnih in tehničnih – 16, zgodovinskih – 14, poezije in umetnostnih – 9, filozofskih – 5, medicinskih – 4, rokovnikov in rokopisov – 4 ter seznamov – 2 in 1 slovar.

Slika 7: Analiza zvrsti zadnjih Valvasorjevih knjig.

Pomemben vir idej za Valvasorjeva dela so bila njegova potovanja, vsaj enakovredno vlogo pa so imele knjige iz njegove knjižnice, ki so se z leti precej nakopičile.

Valvasorjeva zapuščina se je torej znašla na najmanj štirih koncih, če ne upoštevamo knjižnice, katere večji del je končal v Zagrebu, ter raznih predmetov, ki so najbrž prišli v roke njegovim upnikom in za katerimi se je sčasoma izgubila vsaka sled. Že razlika med drugim in četrtem inventarjem, ki obravnavata isto zapuščino, nam priča o tem, kako hitro so izginjali Valvasorjevi predmeti.

O nadaljnji usodi predmetov iz Valvasorjevih inventarjev bi nekaj lahko pokazali zapuščinski inventarji članov njegove rodbine. Ob primerjavi teh inventarjev z Valvasorjevim bi se morda še našel kakšen predmet, ki je bil njegova osebna last.

Kar pa se tiče predmetov iz zapuščinskih inventarjev, pričakovanja sicer ne morejo biti posebej velika ob dejstvu, da je dovršen del intelektualne zapuščine tega vsestranskega znanstvenika že kmalu po njegovi smrti prešel v tuje roke. Kako natanko pa so si Valvasorjevi dediči iz obeh zakonov razdelili njegove premoženja, sodni viri ne povedo. Vdove najbrž niso zanimali pokojnikovi papirji, razen tistih poslovne in dokazne narave. Nekateri bi z vdovo Ano Maksimilo v najboljšem primeru še lahko prišli na njen novi dom na Gracarjevem turnu oziroma v kostanjeviški samostan, v varstvo tamkajšnjega opata kot skrbnika še nerazdeljene dediščine, namenjene štirim starejšim otrokom. Ker pa so vsi trije sinovi postali redovniki in kot taki niso imeli lastnega premoženja, se je ta del Valvasorjeve potencialne intelektualne zapuščine brez sledu porazgubil po samostanih. Po zapuščinskih inventarjih je tako mogoče brskati le za morebitnimi polihistorjevimi predmeti, ki so prišli v ženske roke – v last njegove vdove in hčera.¹¹⁶

¹¹⁶ <http://kultura.novomesto.si/si/revija-rast/?id=4782>; tudi v: Golec: Neznano in prese-
netljivo ...,

Viri in literatura

Arhivski viri:

- Arhiv Republike Slovenije (= ARS), AS 309 Zbirka zapuščinskih inventarjev Deželnega sodišča v Ljubljani (= Zapš. inv.), fsc. XVII., lit. G, št. 56
- Arhiv Republike Slovenije (= ARS), AS 309 Zbirka zapuščinskih inventarjev Deželnega sodišča v Ljubljani (= Zapš. inv.), fasc. LIV., lit. V, št. 7
- Arhiv Republike Slovenije (= ARS), AS 309 Zbirka zapuščinskih inventarjev Deželnega sodišča v Ljubljani (= Zapš. inv.), fasc. LIV., lit. Z, št. 7
- Arhiv Republike Slovenije (= ARS), AS 309 Zbirka zapuščinskih inventarjev Deželnega sodišča v Ljubljani (= Zapš. inv.), fasc. LIV., lit. Z, št. 11

Internetni viri:

- http://books.google.com/books?id=xao6AAAacAAJ&printsec=frontcover&dq=Der+ottomannische+Bajazet&hl=sl&ei=K71kTpaOIcyf-wbI9_nvCQ&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=2&ved=0CC4Q6AEwAQ#v=onepage&q&f=false; (julij 2011)
- http://books.google.com/books/about/Einem_gl%C3%A4ubigen_Mensch_Zustand_nach_dem.html?id=2RPoPgAACAAJ; (avgust 2011)
- <http://catalogue.bl.uk/>; (julij 2011)
- http://catalogue.bl.uk/F/9HCULI8CN8DY3D2RBJ47H7IQRKD2FVYA3NJKYVHI1BK38Y6MXG-08182?func=full-set-set&set_number=077278&set_entry=000002&format=999; (julij 2011)
- http://catalogue.bl.uk/F/9HCULI8CN8DY3D2RBJ47H7IQRKD2FVYA3NJKYVHI1BK38Y6MXG-01013?func=full-set-set&set_number=070455&set_entry=000018&format=999; (julij 2011)
- http://catalogue.bl.uk/F/9HCULI8CN8DY3D2RBJ47H7IQRKD2FVYA3NJKYVHI1BK38Y6MXG-24157?func=full-set-set&set_number=103497&set_entry=000001&format=999; (avgust 2011)
- http://catalogue.bl.uk/F/9HCULI8CN8DY3D2RBJ47H7IQRKD2FVYA3NJKYVHI1BK38Y6MXG-29337?func=full-set-set&set_number=103778&set_entry=000006&format=999; (avgust 2011)
- <http://cobiss4.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1307344467166092&rec=3&sid=12&fmt=1>; (julij 2011)
- <http://cobiss4.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1307344467166092&rec=1&sid=19&fmt=1>; (julij 2011)
- <http://cobiss4.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1307344467166092&rec=2&sid=23&fmt=1>; (julij 2011)
- <http://cobiss4.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1307344467166092&rec=2&sid=27&fmt=1>; (julij 2011)
- <http://cobiss4.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1307344467166092&rec=1&sid=38&fmt=1>; (julij 2011)
- <http://cobiss4.izum.si/scripts/cobiss?id=1307344467166092>; (avgust 2011)
- <http://cobiss4.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1307344467166092&rec=6&sid=41&fmt=1>; (avgust 2011)
- <http://cobiss4.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1226129260143808&rec=11&sid=1&fmt=1>; (avgust 2011)
- <http://cobiss5.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1508411158909548&rec=1&sid=1&fmt=1>; (avgust 2011)

<http://cobiss5.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1508411158909548&rec=16&sid=5&fmt=1;> (avgust 2011)
<http://cobiss5.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1508411158909548&rec=1&sid=12&fmt=1;> (avgust 2011)
<http://cobiss5.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1508411158909548&rec=1&sid=14&fmt=1;> (avgust 2011)
<http://cobiss5.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1508411158909548&rec=4&sid=15&fmt=1;> (avgust 2011)
<http://cobiss5.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1508411158909548&rec=21&sid=18&fmt=1;> (avgust 2011)
<http://cobiss5.izum.si/scripts/cobiss?id=1508411158909548;> (avgust 2011)
<http://cobiss5.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1508411158909548&rec=2&sid=20&fmt=1;> (avgust 2011)
<http://cobiss5.izum.si/scripts/cobiss?id=1508411158909548;> (avgust 2011)
<http://cobiss5.izum.si/scripts/cobiss?id=1508411158909548;> (avgust 2011)
<http://cobiss6.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1009501318335073&rec=5&sid=1&fmt=1;> (avgust 2011)
<http://cobiss6.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1009501318335073&rec=12&sid=8&fmt=1;> (avgust 2011)
<http://cobiss6.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1009501318335073&rec=5&sid=9&fmt=1;> (avgust 2011)
<http://cobiss6.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1009501318335073&rec=113&sid=17&fmt=1;> (avgust 2011)
<http://cobiss6.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1009501318335073&rec=23&sid=18&fmt=1;> (avgust 2011)
<http://cobiss6.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=DISS&id=1319419273749158&rec=7&sid=4&fmt=1;> (avgust 2011)
<http://cobiss6.izum.si/scripts/cobiss?id=1319419273749158;> (avgust 2011)
http://de.wikipedia.org/wiki/Johann_Wilhelm_%28Architekt%29; in [http://www.slub-dresden.de/sammlungen/digitale-sammlungen/werkansicht/cache.off?tx_dlf\[id\]=1245&tx_dlf\[page\]=7&cHash=403230cd27129b4007f3347c04f1a3a3](http://www.slub-dresden.de/sammlungen/digitale-sammlungen/werkansicht/cache.off?tx_dlf[id]=1245&tx_dlf[page]=7&cHash=403230cd27129b4007f3347c04f1a3a3); (avgust 2011)
http://de.wikipedia.org/wiki/Walter_Hermenius_Ryff; (avgust 2011)
[http://dfg-viewer.de/show/?set\[mets\]=http%3A%2F%2Fmdz10.bib-bvb.de%2F~db%2Fmets%2Fbsb00029482_mets.xml](http://dfg-viewer.de/show/?set[mets]=http%3A%2F%2Fmdz10.bib-bvb.de%2F~db%2Fmets%2Fbsb00029482_mets.xml); (avgust 2011)
http://en.wikipedia.org/wiki/Joan_Blaeu; (julij 2011)
http://en.wikipedia.org/wiki/Johann_Faulhaber; (avgust 2011)
http://en.wikipedia.org/wiki/Kazimierz_Siemienowicz; (avgust 2011)
<http://en.wikipedia.org/wiki/Pharamond>; (julij 2011)
http://hr.wikipedia.org/wiki/Pavao_Ritter_Vitezovi%C4%87; (avgust 2011)
<http://kultura.novomesto.si/si/revija-rast/?id=4782>; (julij 2011)
http://sl.wikipedia.org/wiki/Erazem_Francisci; (avgust 2011)
<http://sl.wikipedia.org/wiki/Kriptografija>; (avgust 2011)
<http://sl.wikipedia.org/wiki/Tezaver>; (julij 2011)
http://search.books2ebooks.eu/Record/vkol_vkol000735885; (avgust 2011)
http://search.books2ebooks.eu/Record/slub_025994212; (avgust 2011)
http://www.antiquariat-rohlmann.de/9193.html?*session*id*key*=session*id*val*; (avgust 2011)
http://www.bruun-rasmussen.dk/vfs/catalogues/808/808_book-web; (julij 2011)

- <http://www.cartage.org.lb/en/themes/biographies/MainBiographies/B/Blaeu/Blaeu.htm>; (julij 2011)
- http://www.christies.com/LotFinder/lot_details.aspx?intObjectID=5309922; (avgust 2011)
- <http://www.didaktik.mathematik.uni-wuerzburg.de/history/rechner/neumann/analog2.html>; (avgust 2011)
- <http://www.geographicus.com/P/AntiqueMap/vignola>; (avgust 2011)
- <http://www.sandrart.net/en/subject/teutsche-academie/>; (avgust 2011)
- <http://www.sudoc.abes.fr/DB=2.1/SRCH?IKT=12&TRM=14052035X>; (julij 2011)
- <http://www.worldcat.org/title/schau-plaz-bayerischer-helden-das-ist-aufuhrlicher-entwurf-aller-bayerischen-herzoge-von-teut-an-biss-auf-jezige-zeit-in-teutscher-helden-sprach-oclc/036445011>; (julij 2011)
- <http://www.zvab.com/advancedSearch.do?author=&publisher=&title=&keyword=&anyWords=Johannes+Leunclavius&isbn=&publicationYearFrom=&publicationYearTo=&priceFrom=&priceTo=&itemMedium=al&countryOfSeller=all&languageOfBook=all&lastXDays=-1&displayCurrency=EUR&itemsPerPage=25&totalItemCount=200&sortBy=1>; (julij 2011)
- <http://www.zvab.com/advancedSearch.do?author=&publisher=&title=&keyword=&anyWords=Werner+&isbn=&publicationYearFrom=1688&publicationYearTo=1688&priceFrom=&priceTo=&itemMedium=al&countryOfSeller=all&languageOfBook=all&lastXDays=-1&displayCurrency=EUR&itemsPerPage=25&totalItemCount=200&sortBy=1>; (julij 2011)
- <http://www.zvab.com/refineQuickSearch.do?anyWords=Theatrum+pacis%2C+hoc+est%3A+Tractatum+atque+instrumentorum+praecipuorum&lastXDays=-1&submit=Suchen>; (avgust 2011)
- <http://www.zvab.com/refineQuickSearch.do?anyWords=Cryptographia+oder+Geheime+&lastXDays=-1&submit=Suchen>; (avgust 2011)

Literatura:

- Dular Anja: Valvasorjeva knjižnica; *Theatrum vitae et mortis humanae* = Prizorišče človeškega življenja in smrti, podobe iz 17. stoletja na Slovenskem, Ljubljana, 2002, str. 259–269.
- Kovač Tita Artemis: *Knjiga o deželi*, Ljubljana: Celinka, 2005.
- Kukolja B., Magić V.: *Bibliotheca Valvasoriana, katalog knjižnice Janeza Vajkarda Valvasorja*, Ljubljana-Zagreb: Valvasorjev odbor pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, 1995.
- Potočnik Mitja: *Grad Brdo skozi stoletja*, Novo mesto: Marcus, 2008.
- Reisp Branko: *Janez Vajkard Valvasor*, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1983.
- Vivan Stopar: *Grajske stavbe v osrednji Sloveniji, Dolenjska – druga knjiga, med Bogenšperkom in Mokricami*, Ljubljana: Viharnik 2001.
- Štuhec Marko: *Rdeča postelja, ščurki in solze vdove Prešeren*, Ljubljana: Studia Humanitatis, 1995.
- Štuhec Marko: *Besede, ravnanja in stvari*, Ljubljana: Slovenska matica, 2009.
- Valvasorjev raziskovalni center (Weigl Igor, Černelič Krošelj Alenka, Usenik Janez): *Zapuščina Janeza Vajkarda barona Valvasorja v Krškem*, Krško: Valvasorjev raziskovalni center, 2004.
- Valvasor Johann Weichard: *Die Ehre dess Hertzogthums Crain*, Nürnberg 1689, faksimile – Ljubljana: Mladinska knjiga, 1970.

Članki:

Golec Boris: Neznano in presenetljivo o življenju, družini, smrti, grobu in zapuščini Janeza Vajkarda Valvasorja, *Zgodovinski časopis*, št. 3-4, letnik 61, 2007, str. 303–364.

Vrhovnik Ivan: Kako je prišla Valvasorjeva knjižnica v Zagreb?, *Glasnik muzejskega društva za Slovenijo*, letnik IX., 1928, str. 108–110.

SUMMARY

Valvasor's Attachment toward the End of His Life to Some of His Books

Mitja Potočnik

Although many authors have written about Valvasor's probate inventories none of them has undertaken an analysis of the books that remained at the Bogenšperk castle and in Krško after his death. These are the books that, rather than selling them to the Archdiocese of Zagreb, he had decided to keep for himself. Choosing from approximately 27, 00 titles, Valvasor selected a round 100 books. Allowing for two of his diaries and two book lists from Bogenšperk and Krško, which were included in the selection, the first inventory contains 63 and the second 39 books. Neither the inventory from Ljubljana nor the one from Knežija lists any books although they do list the catalog of Valvasor's former library. After comparing the titles it may be concluded that three books from Bogenšperk and seventeen from Krško have also been included in Vladimir Magić's 1995 catalog of Valvasor's library. This indicates that after Valvasor's death, almost one half of the books from the book list from Krško did arrive to Zagreb while the whereabouts of the majority of the books from Bogenšperk remains unknown.

Inventory commissioners listed the books in their own manner, which was quite customary in that period. Most entries contain a shortened title and an abstract of the book's contents or else its description within the commissioners' discretion, which makes it rather difficult to determine the book's actual title and author. Book titles were often written in a language other than the original, and abbreviations were frequently employed. Notwithstanding these difficulties, it was still possible to identify through online catalogs most of the original titles from both lists, the majority of the books' authors, and the date and the place of their publication.

The article briefly presents the four inventories that follow each other chronologically and have been named after the place in which they had been created, namely in Bogenšperk, Krško, Ljubljana, and Knežija. While the inventories from Bogenšperk and Krško were made several months after Valvasor's death, on January 13 and 16 of 1694, respectively, the ones from Ljubljana and Knežija were compiled on March 27 and 30 of 1700, respectively.

An analysis of the aforementioned two inventories provides an insight into Valvasor's plans that had not been realized due to his untimely death. Over three quarters of the one hundred selected books consisted of works on geography, history, and technical subjects. Valvasor's choice of these books clearly coincides with his latest projects and texts that have, due to his death, remained unpublished and therefore lost to the world.

Bojan Balkovec

»Vsi na noge, vsi na plan, da bo zmaga čim sijajnejša«

Volilna teorija in praksa
v prvi jugoslovanski državi

zbirka⁴³
ZČ